

บทที่ 3

ลักษณะทั่วไปของจังหวัดยะลา

3.1 ประวัติความเป็นมา

ดินแดนอันเป็นที่ตั้งของจังหวัดยะลา เดิมเป็นส่วนหนึ่งของเมืองปัตตานี ดังนั้นในการจะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของจังหวัดยะลา จึงต้องกล่าวถึงเมืองปัตตานีด้วย

แต่เดิมทีเดียวเมืองปัตตานีเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของรัฐต่าง ๆ ของมาเลเซีย ต่อมาตกเป็นเมืองประเทศราชของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยตลอดจนถึงสมัยอยุธยาตอนต้น ซึ่งมีการนับถือศาสนาพุทธ ต่อมาภายหลังนับถือศาสนาอิสลาม โดยนายโทเม ปีเรส (Tome Pires) ชาวโปรตุเกส ผู้เข้ามาอยู่ในเมืองมะละกา เมื่อพุทธศตวรรษที่ 21 ได้บันทึกไว้ว่า ในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราช(พ.ศ.1913-1931) พระองค์ทรงรับอิทธิบาทของมุขมนตรีแห่งเมืองปัตตานีคนหนึ่งเป็นสนมในฐานะเมืองประเทศราช และเมืองปัตตานีมีหน้าที่ส่งเครื่องราชบรรณาการเข้ามาถวายทุก ๆ 3 ปี และลาลูแบร์ (La Loubera) อัครราชทูตฝรั่งเศส ซึ่งเข้ามากรุงศรีอยุธยาสมัยพระนารายณ์มหาจักราช (พ.ศ.2199-2231) ได้ยืนยันว่าปัตตานีต้องส่งต้นไม้เงินต้นไม้ทองอย่างละต้น เข้าไปถวายพระมหากษัตริย์ไทยทุก ๆ 3 ปี ปัตตานีเป็นเมืองประเทศราชของไทยเรื่อยมา จนกระทั่งกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าใน พ.ศ. 2310 ปัตตานีจึงปกครองตนเองเป็นอิสระ

สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310) ปัตตานีได้ส่งเครื่องบรรณาการต่อไปจนถึงปลายสมัยกรุงธนบุรี เกิดความวุ่นวายภายใน เมืองปัตตานีจึงปกครองตนเองเป็นอิสระอีกครั้ง

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระองค์ได้ส่งกองทัพไปปราบเมืองปัตตานีในปีพ.ศ. 2329 ต่อมาเกิดกบฏขึ้น ทรงส่งกองทัพไปปราบอีกครั้งและรวมทั้งเมืองอื่น ๆ ที่เป็นเมืองขึ้นของไทย ได้แก่ เมืองไทรบุรี กลันตันและตรังกานู มาเป็นของไทยอีกครั้ง และได้แบ่งเมืองปัตตานีเป็น 7 หัวเมือง คือ

- 1) เมืองปัตตานี (ปัจจุบันคือจังหวัดปัตตานี)
- 2) เมืองยะลา (ปัจจุบันคือจังหวัดยะลา)

- 3) เมืองยะหริ่ง (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี)
- 4) เมืองระแงะ (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนราธิวาส)
- 5) เมืองรามัน (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดยะลา)
- 6) เมืองสายบุรี (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี)
- 7) เมืองหนองจิก (ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี)

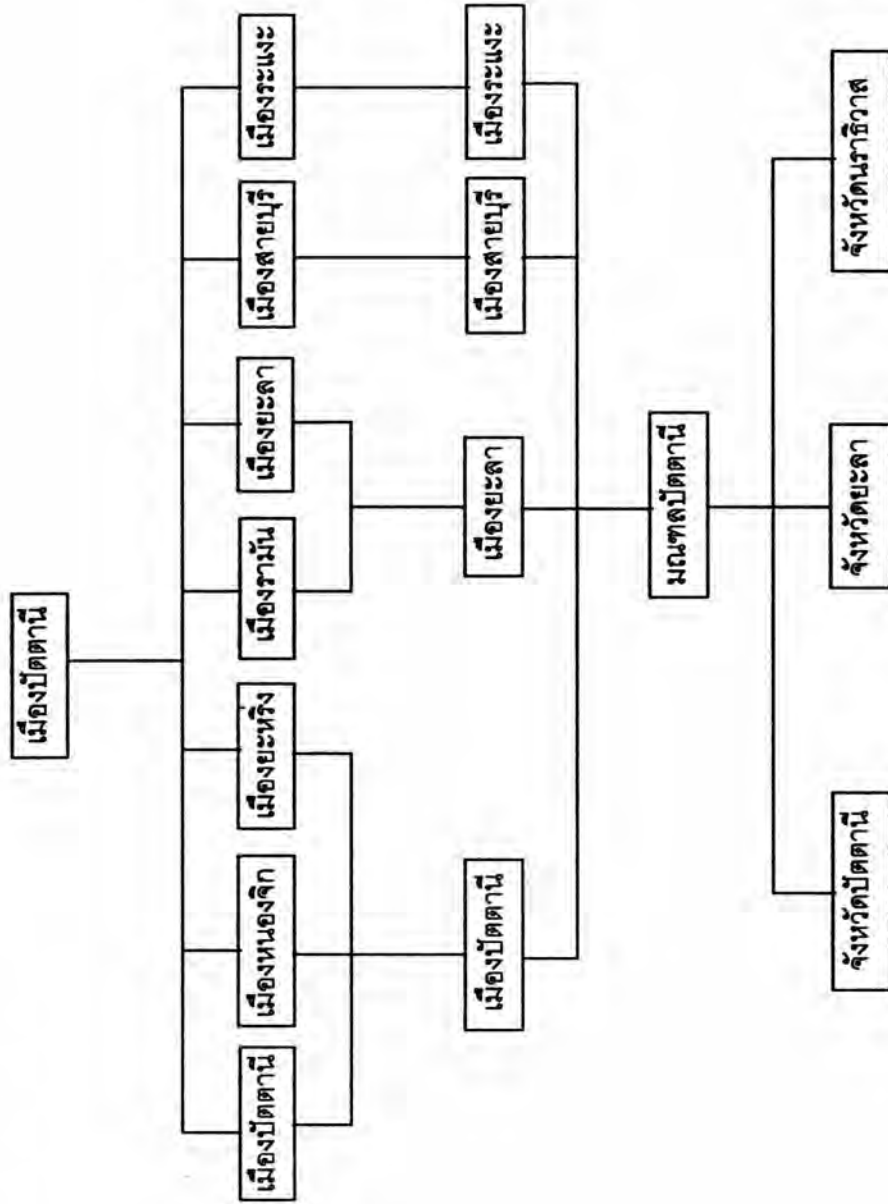
แต่ละเมืองมีฐานะเป็นเมืองระดับสามอยู่ภายใต้การควบคุมของหัวเมืองสงขลา ซึ่งเจ้าเมืองแต่ละเมืองต้องได้รับการแต่งตั้งโดยตรงจากเมืองหลวง ต่อมาในสมัยพระเจ้าอลองพญาเจ้าอยู่หัวได้ทรงยินยอมยกดินแดนเมืองกลันตัน ตรังกานู และไทรบุรีให้แก่ประเทศอังกฤษ โดยดินแดนเมืองปัตตานียังอยู่ในความปกครองของไทย และได้มีการปรับปรุงการปกครองส่วนภูมิภาคโดยดำเนินการปกครองแบบเทศาภิบาล และได้ออกประกาศข้อบังคับที่เรียกว่า กฎข้อบังคับการปกครองหัวเมืองต่าง ๆ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2544 กฎข้อบังคับนี้กำหนดให้หัวเมืองทั้งเจ็ด แต่ละหัวเมืองมีพระยาเมืองเป็นผู้รักษาราชการบ้านเมือง แต่ละเมืองต่างมีหน่วยงานบริหารราชการของตนเอง และแบ่งเขตการปกครองออกเป็นอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน แต่จะมีข้าหลวงใหญ่ประจำเป็นผู้ควบคุมการดำเนินการอยู่ภายใต้การดูแลของข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช

ต่อมาในสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ.2450 ได้ตั้งมณฑลปัตตานีขึ้นดูแลแทนหัวเมืองทั้งเจ็ด และยุบหัวเมืองทั้งเจ็ดลงมาเหลือ 4 เมือง คือ เมืองปัตตานี(ประกอบด้วย ปัตตานี หนองจิก และยะหริ่งเดิม) เมืองยะลา(ประกอบด้วยยะลา และรามันเดิม) เมืองสายบุรีและเมืองระแงะ

ในปี พ.ศ. 2475 เมืองยะลาถูกเปลี่ยนเป็นจังหวัดยะลา เมืองสายบุรี เมืองระแงะรวมกันเป็นจังหวัดนราธิวาส และเมืองปัตตานีเปลี่ยนเป็นจังหวัดปัตตานี ตามพระราชบัญญัติระเบียบราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 แต่ละเมืองอยู่ภายใต้การควบคุมโดยตรงของกระทรวงมหาดไทยตราบเท่าทุกวันนี้

จากประวัติศาสตร์ความเป็นมา ทำให้จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้จังหวัดหนึ่งของไทย มีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมคล้ายคลึงกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และคล้ายคลึงกับประเทศมาเลเซีย มีเพียงสภาพภูมิประเทศเป็นเขตแดนที่กั้นระหว่างประเทศเท่านั้น

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงประวัติศาสตร์ของจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส

ก่อนพ.ศ. 2351

พ.ศ. 2351

พ.ศ. 2449

พ.ศ. 2476

ถึงปัจจุบัน

ที่มา : กระทรวงมหาดไทย

3.2 ที่ตั้งและเขตการปกครอง

จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดชายแดนใต้สุดของประเทศไทย และเป็นจังหวัดเดียวทางภาคใต้ที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถไฟประมาณ 1,039 กิโลเมตร หรือทางรถยนต์ตามเส้นทางถนนเพชรเกษมประมาณ 1,084 กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ 5 องศา 37 ลิปดาถึง 6 องศา 41 ลิปดาเหนือและระหว่างเส้นลองจิจูด ที่ 100 องศา 50 ลิปดาถึง 101 องศา 37 ลิปดาตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศมาเลเซียดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จ.สงขลา และ จ.ปัตตานี

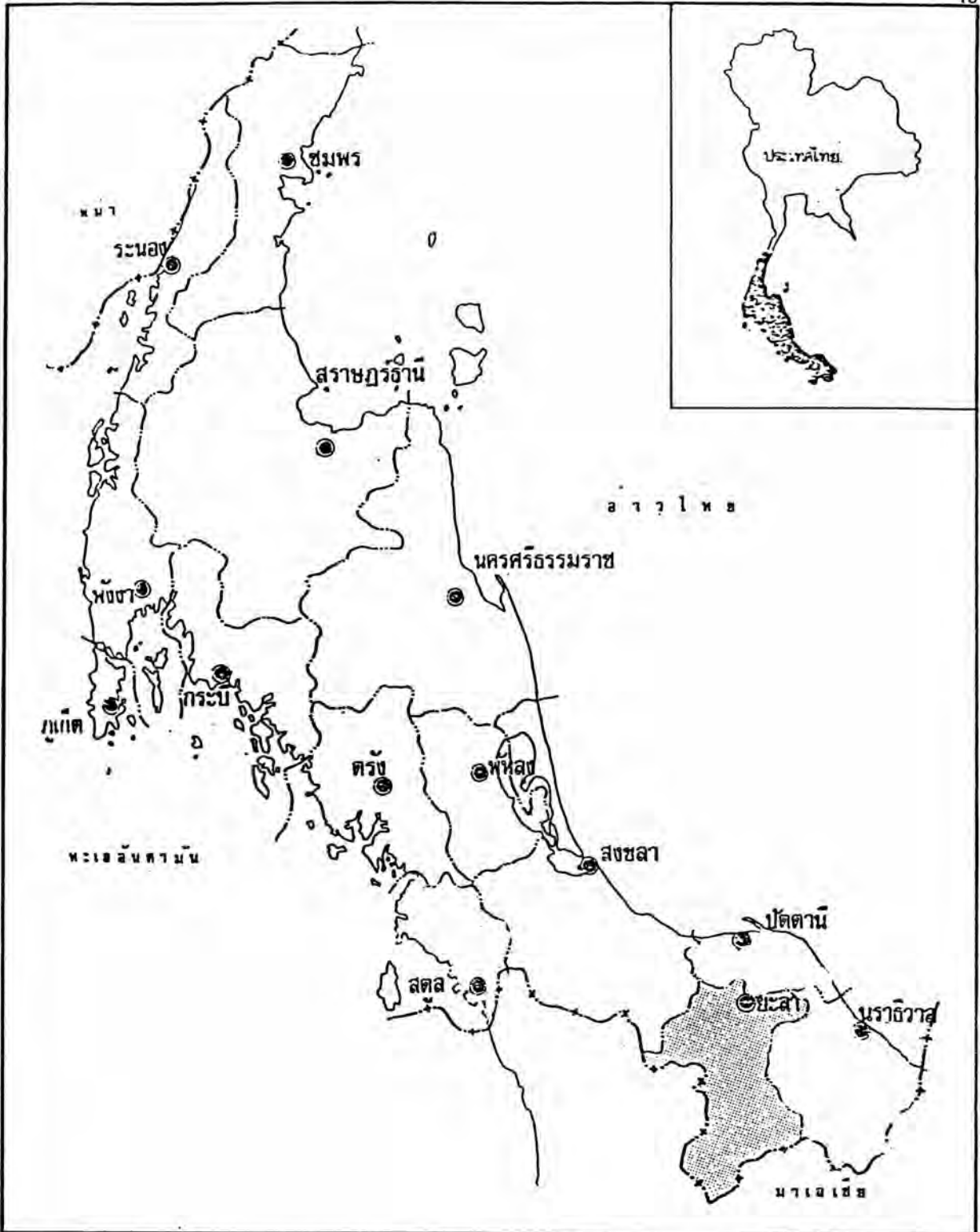
ทิศใต้ ติดต่อกับ รัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จ.นราธิวาส

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จ.สงขลา และรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

จังหวัดยะลามีเนื้อที่ประมาณ 4,521.078 ตารางกิโลเมตร หรือ 2.8 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.29 ของพื้นที่ภาคใต้ มีพื้นที่มากเป็นอันดับ 6 ของจังหวัดภาคใต้ และมีพื้นที่มากเป็นอันดับ 2 ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ 58 ตำบล 317 หมู่บ้าน เมื่อเปรียบเทียบขนาดของพื้นที่แต่ละอำเภอของจังหวัดยะลาแล้ว อำเภอเบตงเป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุด คือ ประมาณ 1,328 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 29.4 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด และกิ่งอำเภอกงหรา มีขนาดพื้นที่น้อยที่สุดคือ ประมาณ 185 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 4.35 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

จังหวัดยะลามีชุมชนเมือง 8 แห่ง คือ เทศบาลนครยะลา เทศบาลตำบลเบตง และอีก 6 สุขาภิบาล คือ สุขาภิบาลลำใหม่ สุขาภิบาลบันนังสตา สุขาภิบาลคอกช้าง สุขาภิบาลยะหา สุขาภิบาลกาญบ่อเกาะ และสุขาภิบาลโกตาบารู ชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่ทางตอนบนของจังหวัดยะลา ส่วนชุมชนเมืองที่อยู่ทางใต้ของจังหวัดยะลา คือ เทศบาลตำบลเบตง เป็นชุมชนเมืองชายแดนที่อยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดและมีพื้นที่ที่ติดกับมาเลเซีย เป็นชุมชนเมืองที่มีพื้นที่มากที่สุดของจังหวัดและมีพื้นที่มากที่สุดของไทย มีพื้นที่ 78 ตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ เทศบาลนครยะลา 18.9 ตารางกิโลเมตร และมีสุขาภิบาลลำใหม่มีพื้นที่น้อยที่สุดเท่ากับ 1 ตารางกิโลเมตร

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

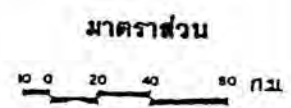
แสดง ที่ตั้งของมบดจังหวัดภาคใต้

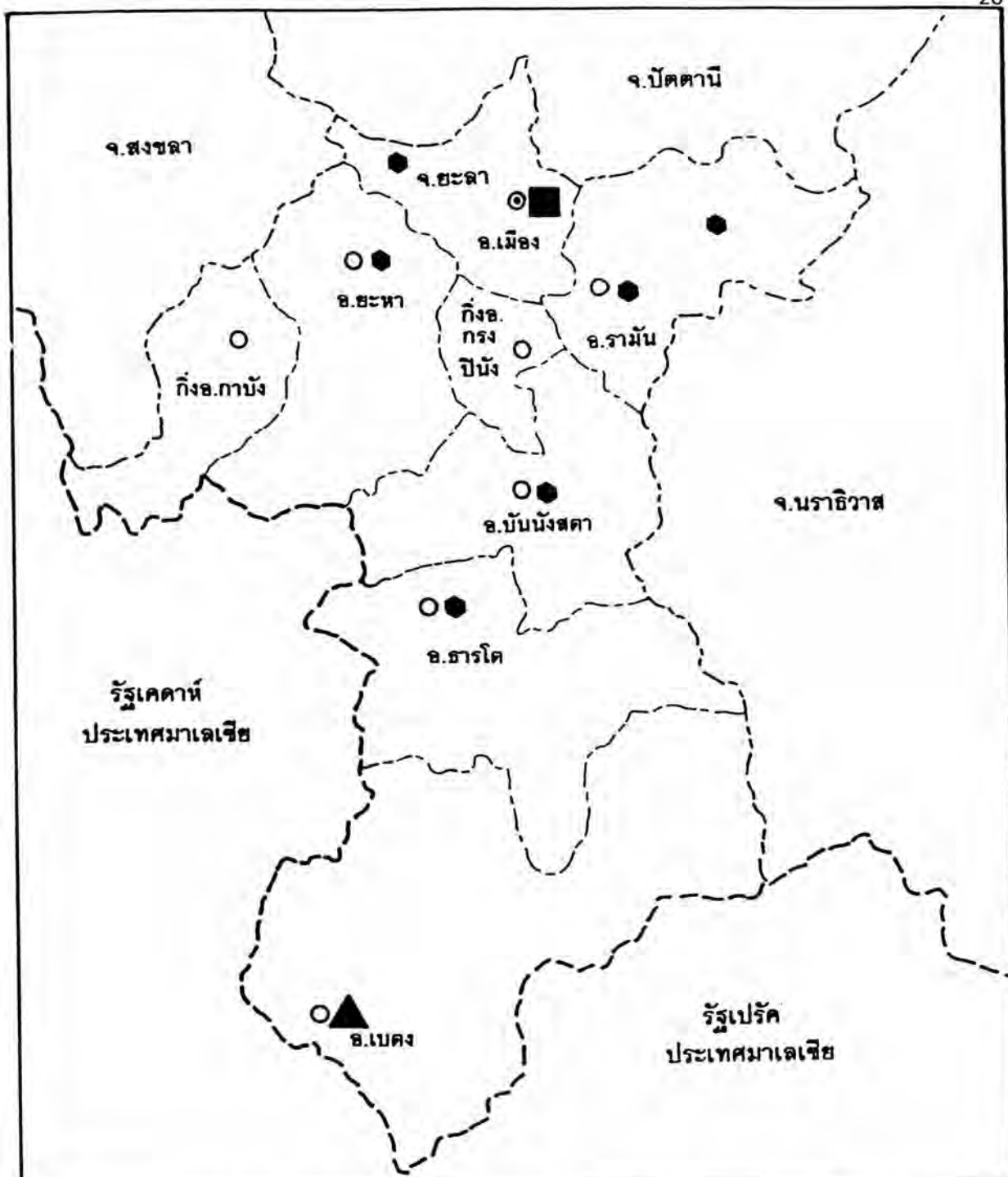
สัญลักษณ์

- เขตประเทศ
- เขตจังหวัด
- ที่ตั้งจังหวัด

แผนที่ 3.1

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดง ที่ตั้งและเขตการปกครอง

สัญลักษณ์

■ เทศบาลนคร

▲ เทศบาลตำบล

● สุขาภิบาล

⊙ ที่ตั้งจังหวัด

○ ที่ตั้งอำเภอ

แผนที่ 3.2

มาตราส่วน

0 5 10 20 Km

ตารางที่ 3.1 แสดงโครงสร้างการปกครองจังหวัดยะลา

อำเภอ	เขตการปกครอง					พื้นที่ (ตร.กม.)
	พื้นที่(กม.)	ร้อยละ	ตำบล	หมู่บ้าน	ชุมชนเมือง	
อ.เมือง	264.023	6.21	14	71	เทศบาลนครยะลา	18.998
อ.เบตง	1328.001	31.24	4	27	สุขาภิบาลลำใหม่	1.000
อ.บันนังสตา	629.013	14.80	6	37	เทศบาลตำบลเบตง	78
อ.ธารโต	648.009	15.24	5	27	สุขาภิบาลบันนังสตา	1.5
อ.ยะหา	500.001	11.76	7	42	สุขาภิบาลคอกช้าง	2.16
อ.รามัน	516.031	12.14	16	82	สุขาภิบาลยะหา	1.89
กิ่งอ.กาบัง	451.000	10.61	2	12	สุขาภิบาลกาญจนาภิเษก	8.24
กิ่งอ.กรงปินัง	185.000	4.35	4	19	สุขาภิบาลโกตาบารู	2.5
จ.ยะลา	4,521.078	100.00	58	317		114.288

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย

3.3 ลักษณะทางกายภาพ

3.3.1 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดยะลาส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน อีกทั้งมีเนินเขาและหุบเขาอยู่ทั่วไป ส่วนที่เป็นที่ราบของจังหวัดมีสัดส่วนน้อย จากโครงสร้างทางธรณีฐานสามารถจำแนกตามระดับความสูงได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) พื้นที่ราบ เป็นพื้นที่เพียงส่วนน้อยของจังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับจังหวัดปัตตานี มีระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 0-200 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของ อ.เมืองยะลา อ.รามัน และกิ่ง อ.กรงปินัง

2) พื้นที่ภูเขาเตี้ยและเนินเขา มีระดับความสูงของพื้นที่ประมาณ 100-200 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนกลางและตอนเหนือของจังหวัด

3) พื้นที่ภูเขาสูง มีระดับความสูงของพื้นที่ 200เมตรขึ้นไป จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่ประเภทนี้ร้อยละ 95 เป็นภูเขาสลับซับซ้อนอย่างหนาแน่น ทอดยาวจากตอนเหนือของจังหวัดบริเวณ อ.เมืองยะลา อ.ยะหา และกิ่ง อ.กาบัง ลงไปทางตอนใต้บริเวณ อ.บันนังสตา อ.ธารโต และ อ.เบตง จนเข้าไปในประเทศมาเลเซีย ภูเขาที่สำคัญ ได้แก่ ภูเขาสันกาลาศรีและภูเขาปิไล ภูเขาสันกาลาศรีทอดตัวในแนวตะวันออกเฉียงเหนือใต้ นอกจากจะใช้เป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียแล้ว ยังเป็นสันปันน้ำที่สำคัญให้กับทั้งสองประเทศอีกด้วย แม่น้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำปัตตานี และแม่น้ำสายบุรี (แผนที่ 3.3)

3.3.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศจำแนกตามระบบของ Koppen จะเป็นภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อน (Tropical Monsoon Climate "Am") ซึ่งถือเอาปริมาณน้ำฝนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีเท่ากับ 28.15 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนมีนาคม 37.4 องศาเซลเซียส และมีอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคม 20.4 องศาเซลเซียส มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยประมาณร้อยละ 65.9 โดยมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุดในเดือนพฤศจิกายนร้อยละ 72.6 ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุดในเดือนเมษายนร้อยละ 60.4 (ตารางที่ 3.2) และแบ่งฤดูกาลออกเป็น 2 ฤดูกาล คือ

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

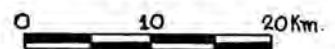
แสดง เส้นชั้นความสูง

แผนที่ 3.3

สัญลักษณ์		0 - 100 เมตร
		100 - 300 เมตร
		300 เมตรขึ้นไป

มาตราส่วน

ตารางที่ 3.2 แสดงปริมาณน้ำฝน อุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ของจังหวัดยะลาเป็นรายเดือน
เฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2515 - 2537

เดือน	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	อุณหภูมิ(เซลเซียส)		ความชื้นสัมพัทธ์(%)
		ต่ำสุด	สูงสุด	
ตลอดปี	1,939.02	22.0	34.3	65.9
มกราคม	92.98	20.4	32.6	68.4
กุมภาพันธ์	19.14	20.8	34.3	64.9
มีนาคม	56.77	20.4	37.4	62.5
เมษายน	109.70	22.2	36.3	60.4
พฤษภาคม	196.05	23.3	35.6	62.1
มิถุนายน	90.93	23.2	35.2	64.4
กรกฎาคม	103.13	22.7	34.8	64.4
สิงหาคม	131.74	22.5	34.7	66.7
กันยายน	153.48	22.6	34.4	66
ตุลาคม	248.23	22.4	33.5	68.6
พฤศจิกายน	387.50	22.0	32.0	72.6
ธันวาคม	349.40	21.5	31.0	70.3

ที่มา : สถานีอากาศเกษตรยะลา และศูนย์อุทกวิทยาจังหวัดยะลา

1) ฤดูฝน แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดเอาความชื้นและไอน้ำจากทะเลอันดามันและมหาสมุทรอินเดียเข้ามา แต่เนื่องจากเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกได้กั้นกระแสลมไว้จึงทำให้ภาคใต้ฝั่งตะวันออกและจังหวัดยะลามีฝนน้อยกว่าภาคใต้ฝั่งตะวันตก ซึ่งเป็นด้านรับลม อีกช่วงหนึ่งคือ ช่วงที่รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งพัดเอาความชื้นจากอ่าวไทยเข้ามาทำให้มีฝนตกชุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนพฤศจิกายนที่มีปริมาณน้ำฝน เท่ากับ 387.50 มิลลิเมตร ส่วนเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ เดือนกุมภาพันธ์เท่ากับ 19.14 มิลลิเมตร

2) ฤดูร้อน จะอยู่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน เนื่องจากได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นลมร้อนที่พัดมาจากทะเลจีนใต้ ทำให้อากาศโดยทั่วไปร้อนและชื้น เดือนที่มีอากาศร้อนที่สุดคือ เดือนมีนาคม แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากจังหวัดยะลาได้รับอิทธิพลของทะเล(บริเวณจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส) จึงได้รับกระแสลมและไอน้ำ ทำให้อากาศคลายความร้อนลงไปมาก ประกอบกับจังหวัดยะลามีป่าดงดิบปกคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดจึงทำให้อากาศไม่ร้อนเกินไป

3.3.3 ทรัพยากรธรรมชาติ

1) ป่าไม้

จังหวัดยะลามีทรัพยากรป่าไม้ที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย ซึ่งพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดยะลาที่ประกาศตามกฎหมายมีประมาณ 1,325 ตร.กม. หรือ 828,612.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.32 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ในปี พ.ศ. 2537 มีพื้นที่ป่าไม้เหลือ 1,149.79 ตร.กม.หรือ 715,178 ไร่ พื้นที่ป่าไม้ลดลงร้อยละ 13.27 พื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด สาเหตุมาจาก เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูก การให้สัมปทานป่าไม้โดยขาดการบำรุงรักษา ขาดการจัดการป่าไม้ตามหลักวิชาการ

การจำแนกป่าไม้แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ป่าสงวนแห่งชาติ 11 แห่ง(แผนที่ 3.4) และอุทยานแห่งชาติ 4 แห่ง ดังนี้

ป่าสงวนแห่งชาติมี 11 แห่งดังนี้

- ป่ากาบัง อ.ยะหา
- ป่าต้นหยงกาลอ อ.ยะหา

- ป่าสกาแลงรุ้ง อ.ยะหา
- ป่าเขาใหญ่ อ.ยะหา และ อ.เมืองยะลา
- ป่าลามูและถ้ำทะลุ อ.ยะหา อ.เมือง และ อ.บันนังสตา
- ป่ากาโสด อ.บันนังสตา
- ป่าเบตง อ.เบตง
- ป่ามูกี้ดำมะซา อ.เบตง
- ป่าเทือกเขากาลอ อ.เมืองยะลา และ อ.รามัน
- ป่าลาเก๊ะ อ.รามัน
- ป่าจะก๊วะ อ.รามัน

อุทยานแห่งชาติมี 4 แห่ง ดังนี้

- อุทยานแห่งชาติบางกลาง มีพื้นที่ในเขตอ.ธารโต อ.เบตงและอ.บันนังสตา
- อุทยานเขื่อน้ำตกทรายขาว มีพื้นที่ในเขตอ.ยะหาและ อ.เมืองยะลา พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขต จ.ปัตตานีและบางส่วนของ จ.ยะลา
- อุทยานแห่งชาติเทือกเขาบูโด - สุโขงป่าดี มีพื้นที่ในเขตอ.รามัน พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขต จ.นราธิวาสและบางส่วนของ จ.ปัตตานี
- อุทยานแห่งชาติสันกาลาคีรี มีพื้นที่ในเขตกิ่ง อ.กาบังและ อ.ยะหา และบางส่วนของเขต จ.สงขลา

2) ดิน

ดินในจังหวัดยะลาแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

ก) ดินที่เกิดจากตะกอนทับถมของตะกอนลำน้ำ เป็นกลุ่มดินนาและกลุ่มดินต้นมีร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด มี 3 ลักษณะ คือ

- ดินสันริมน้ำ ตามแนวแม่น้ำลำธาร ตั้งแต่ อ.เบตง อ.ธารโต อ.บันนังสตา อ.เมืองยะลาและอ.รามัน เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่ใช้ปลูกผลไม้ พืชและผัก

- ดินที่ราบน้ำท่วมถึง อยู่หลังสันดินริมน้ำ ได้แก่ บริเวณอ.ยะหา อ.เมืองยะลา และอ.รามัน ส่วนใหญ่ใช้ทำนา

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

สัญลักษณ์

พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ

ชื่อป่าสงวนแห่งชาติ

๑. ปากาบัง

๒. ป่าต้นหยงกาลอ

๓. ปากาโสด

๔. ป่าเบตง

๕. ป่าเขาใหญ่

๖. ป่าภูกิตต์ตำมะชู และป่าภูกิตต์กือแล

๗. ป่าลามู และป่าถ้ำทะเล

๘. ป่าสกาแลกูรัง

๙. ป่าลาเก๊ะ

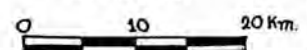
๑๐. ป่าเทือกเขากาลอ

๑๑. ป่าจะก๊ะ

แผนที่ 3.4

มาตราส่วน

- ดินบริเวณลานตะพักลำน้ำดำ มีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาด และชันจนถึงเป็นเนินเขาเป็นดินลึก ได้แก่ บริเวณตอนเหนือและตอนกลางของจังหวัด ได้แก่ อ.เมืองยะลา อ.รามัน และอ.ธารโต ส่วนใหญ่ปลูกยางพารา หรือปาล์มธรรมชาติ หรือรกร้างว่างเปล่า

ข) ดินที่เกิดจากการสลายตัวของหิน เป็นกลุ่มดินภูเขาและพื้นที่ภูเขา มีร้อยละ 90 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด มี 3 ลักษณะ คือ

- ดินที่เกิดจากการสลายตัวของหินแกรนิต ได้แก่ บริเวณทางตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด

- ดินที่เกิดจากการสลายตัวของหินดินดาน ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นพื้นที่เชิงเขา เนินเขาหรือภูเขา จะมีลักษณะเป็นดินเหนียวหรือปนทราย กรวด พบในบริเวณตอนใต้ของจังหวัด ได้แก่ อ.ธารโตและอ.เบตง เหมาะสมในการปลูกยางพาราและเป็นปาล์มธรรมชาติ

- ดินที่สลายตัวอยู่กับหินทรายและหินควอตไซต์ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เนินเขาเป็นดินปนหินเหลี่ยม ตั้งแต่ระดับความลึก 25-100 ซม. พบในบริเวณตอนกลางและตอนใต้ของจังหวัด ได้แก่ อ.ยะหา อ.เมืองยะลา อ.รามันและอ.เบตง เหมาะสมในการปลูกยางพาราและเป็นปาล์มธรรมชาติ

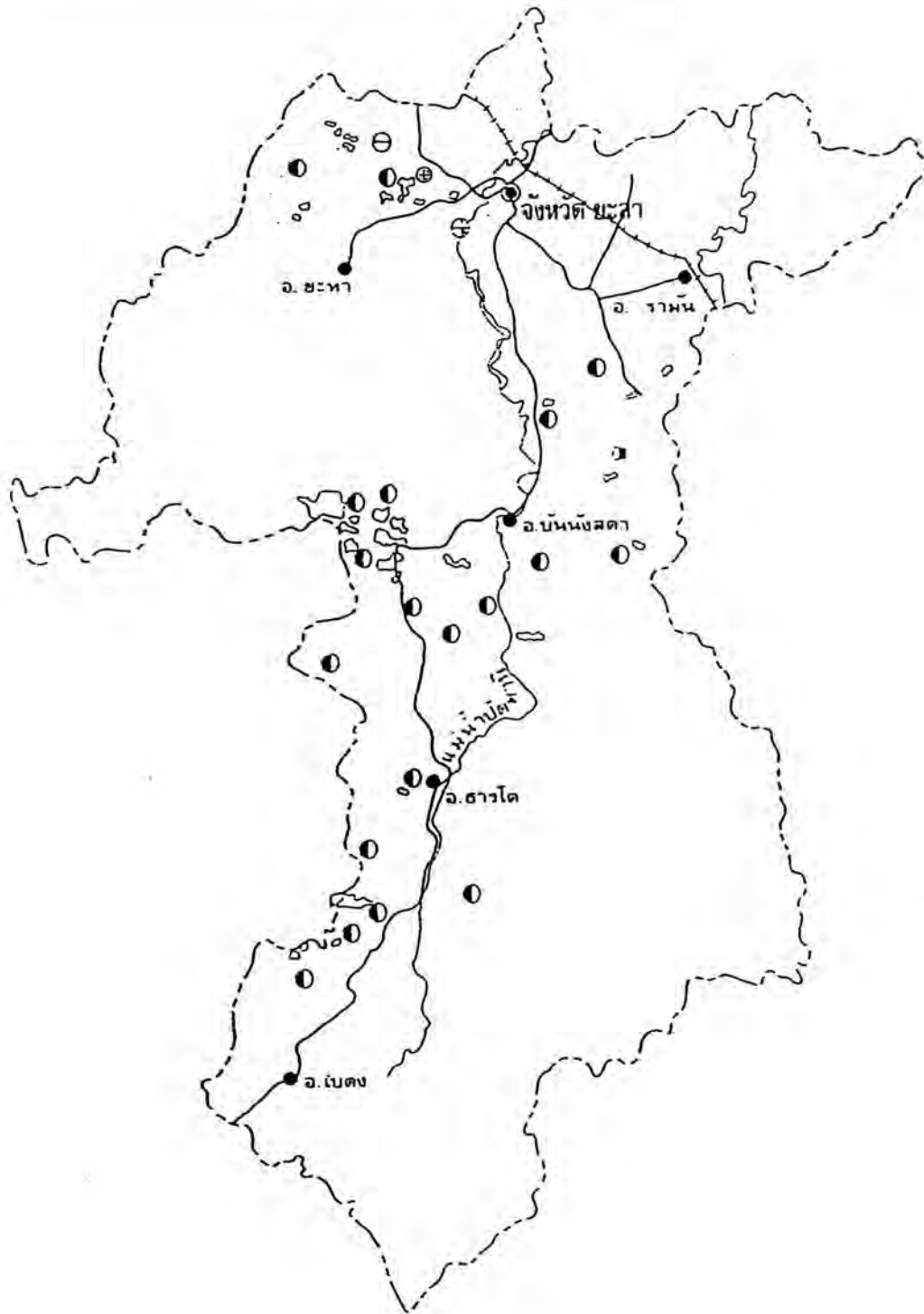
3) แร่ธาตุ

แร่ธาตุของจ.ยะลา ได้แก่ หินอ่อน ดินบุก หินปูน หินแกรนิต ตะกั่ว วุลแฟรม ซีไลต์ เป็นต้น การทำเหมืองแร่หินมีการทำในพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อ.เมืองยะลา อ.บันนังสตาและอ.ยะหา (แผนที่ 3.5)

4) น้ำ

ทรัพยากรน้ำแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) แหล่งน้ำตามธรรมชาติของจังหวัดยะลา ที่สำคัญคือ

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดงแหล่งทรัพยากรแร่ธาตุ

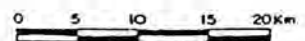
สัญลักษณ์

● ตึก	⊙ หินปูน
⊖ ซีไลท์	■ ควอทซ์
⊖ วูลแฟรม	⊕ หินอ่อน

แผนที่ 3.5

มาตราส่วน

- แม่น้ำปัตตานี เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านตัวจังหวัดยะลา มีต้นน้ำอยู่บนเทือกเขาสันกาลาศีรี ในเขตอำเภอเบตง บริเวณพรมแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย แม่น้ำสายน้ำไหลไปทางทิศเหนือ ผ่านอำเภอเบตง อำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา กิ่งอำเภอกรงปินัง อำเภอเมืองยะลา และอำเภอยะรัง อำเภอหนองจิก ลงสู่ทะเลที่บ้านปากน้ำ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี มีความยาวของลำน้ำรวมทั้งสิ้น 190 กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีการปิดกั้นแม่น้ำปัตตานีด้วยเขื่อนบางลาง ซึ่งเป็นเขื่อนเก็บกักน้ำเพื่อใช้ผลิตไฟฟ้า ตั้งอยู่ที่บ้านบางลาง ตำบลบาเจาะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา

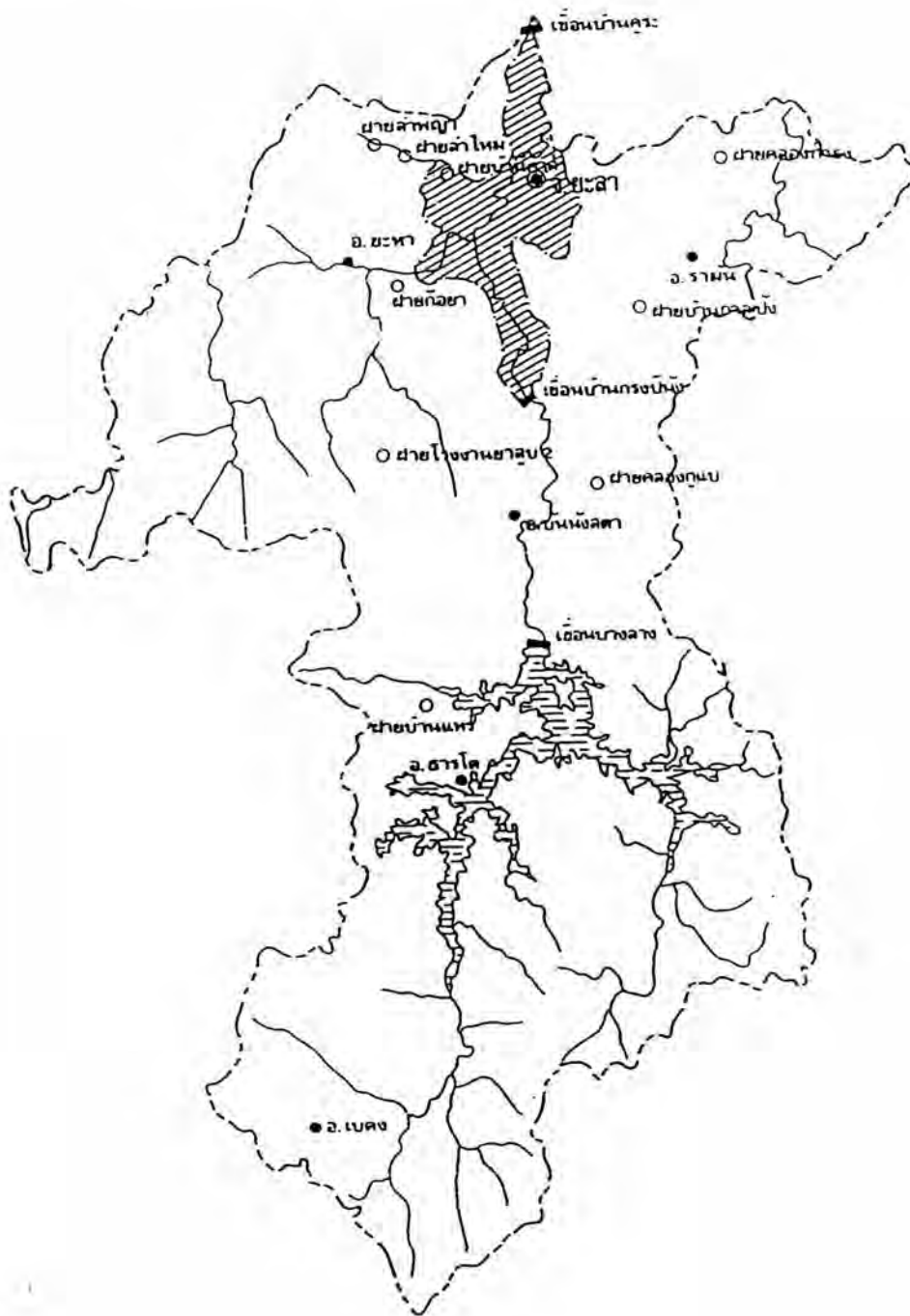
- แม่น้ำสายบุรี มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาสันกาลาศีรี ทางตอนใต้สุดของจังหวัดนราธิวาส ในเขตอำเภอแว้ง ไหลไปทางทิศเหนือผ่านจังหวัดนราธิวาส และไหลผ่านจังหวัดยะลา ในเขตอำเภอรามัน แล้วไหลลงสู่ทะเลที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี รวมความยาวประมาณ 170 กิโลเมตร นอกจากนี้จังหวัดยะลายังมีคลองและลำห้วยอื่น ๆ เช่น คลองเล็ก คลองปะแต เป็นต้น ลำน้ำเหล่านี้ส่วนใหญ่มีต้นกำเนิดบริเวณเทือกเขาในอำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต และอำเภอเบตง ซึ่งเป็นบริเวณที่สลับซับซ้อนแล้วไหลลงสู่แม่น้ำปัตตานีแทบทั้งสิ้น

2) แหล่งน้ำที่เกิดจากการพัฒนาระบบชลประทาน แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ โครงการชลประทานขนาดใหญ่ มี 3 โครงการ คือ เขื่อนบางลาง เขื่อนทดน้ำบ้านคูระ และเขื่อนทดน้ำบ้านกรงปินัง (แผนที่ 3.6) และโครงการขนาดเล็กอีก 60 โครงการ กระจายตามอำเภอต่าง ๆ โครงการขนาดใหญ่มีรายละเอียดดังนี้

- เขื่อนบางลาง เป็นเขื่อนกักเก็บน้ำแม่น้ำปัตตานี ตั้งอยู่บริเวณบ้านบางลาง ตำบลบาเจาะ อำเภอบันนังสตา เพื่อเก็บกักน้ำในฤดูฝน ป้องกันน้ำท่วมทำลายแก่การเพาะปลูกตลอดจนบ้านเรือน และเส้นทางคมนาคม นอกจากนี้ยังใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า น้ำที่ใช้ผลิตไฟฟ้าแล้วจะส่งไปใช้ในระบบการชลประทานที่บริเวณโครงการอื่นต่อไป

- เขื่อนทดน้ำบ้านคูระ ตั้งอยู่ที่ตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา เป็นเขื่อนคอนกรีตสร้างปิดกั้นแม่น้ำปัตตานี พร้อมด้วยระบบการระบายน้ำ ระบบการส่งน้ำกับระบบบรรเทาอุทกภัย

- เขื่อนทดน้ำบ้านกรงปินัง ตั้งอยู่ที่บ้านกรงปินัง กิ่งอำเภอกรงปินัง เขื่อนทดน้ำแห่งนี้อยู่ระหว่างเขื่อนทดน้ำบ้านคูระ และเขื่อนบางลาง

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดง โครงการชลประทานของจังหวัดยะลา

สัญลักษณ์

- พื้นที่ในเขตชลประทาน
- พื้นที่เก็บกักน้ำเขื่อนบางลาง
- โครงการชลประทานที่สร้างต่อไป
- โครงการขนาดเล็กที่สร้างเสร็จแล้ว

3.4 โครงข่ายการคมนาคม

3.4.1 ทางบกโดยทางรถยนต์ จังหวัดยะลามีโครงข่ายการคมนาคมทางบกโดยทางรถยนต์เป็นหลักและเป็นที่สุดของทางหลวงแผ่นดิน การคมนาคมโดยทางรถยนต์ ประกอบด้วยทางหลวงแผ่นดิน 383.323 กิโลเมตร ทางหลวงชนบท 232 สาย ถนนมาตรฐาน ร.พ.ช. 14 สาย ถนนพัฒนาหมู่บ้าน ร.พ.ช. 10 สายและถนนเพื่อความมั่นคงอีก 8 สาย โดยทางหลวงส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณทางตอนบนของจังหวัด เชื่อมโยงอำเภอต่าง ๆ และยังเชื่อมโยงไปยังจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ จ.สงขลา จ.ปัตตานี และจ.นราธิวาส ส่วนทางตอนล่างมีทางหลวงน้อยเนื่องจาก ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ทำให้ไม่มีความสะดวกในการคมนาคม เส้นทางรถยนต์สามารถจำแนกเป็นทางหลวงที่สำคัญได้ดังนี้

1) ทางหลวงระดับภาค มีดังนี้

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 409 สามแยกนาเกตุ-ต่อเขตเทศบาลนครยะลา มีระยะทาง 34.6 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 410 เทศบาลนครยะลา-เทศบาลตำบลเบตง มีระยะทาง 132.073 กิโลเมตร เป็นเส้นทางเข้าสู่จังหวัดยะลาได้อีกทางหนึ่งจากอ.ยะรัง จ.ปัตตานี ผ่านอ.เมืองยะลา กิ่งอ.กรงปินัง อ.บันนังสตา อ.ธารโต อ.เบตงและไปสิ้นสุดที่ชายแดนไทย

2) ทางหลวงใช้ติดต่อภายในจังหวัดที่สำคัญ มีดังนี้

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4062 ตลาดเบตง-บันนังสแตน ระยะทาง 0.9 กม.
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4063 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 410 - โกตาบารู ระยะทาง 9.1 กม.
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4065 บ้านเนียง-ยะหา ระยะทาง 10.76 กม.
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4066 โกตาบารู-อ.รามัน ระยะทาง 10.15 กม.
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4067 โกตาบารู-แบหออ-ท่าเรือ ระยะทาง 28.08กม.
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4069 แยกจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4070- ตาชี ระยะทาง 8.135 กม.
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4070 แยกจากทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4065 - ประแดร์-บาละ ระยะทาง 28 กม.
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4071 โกตาบารู-สามแยกโต๊ะปาเก๊ะ- หู่งวังพญา

บรรจบทางหลวงจังหวัดหมายเลข 4092 ระยะทาง 24.16 กม.

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4089 สามแยกเตาปูน-ท่าสาป-ต่อเทศบาล ระยะทาง 2.609 กม.

3.4.2 ทางรถไฟ

จังหวัดยะลามีเส้นทางรถไฟสายได้ผ่านภายในจังหวัดเป็นระยะทาง 39 กิโลเมตร โดยผ่านพื้นที่ตอนเหนือของจังหวัดในเขตอ.เมืองยะลาและอ.รามัน มีจำนวน 5 แห่ง คือ สถานีตาเซาะ ยะลา ไม้แก่น รามันและบาลอ สถานียะลาเป็นสถานีที่มีบทบาทสูงสุดทั้งการขนส่งผู้โดยสารและสินค้า ส่วนสถานีอื่น ๆ มีบทบาทในการขนส่งผู้โดยสารเท่านั้น

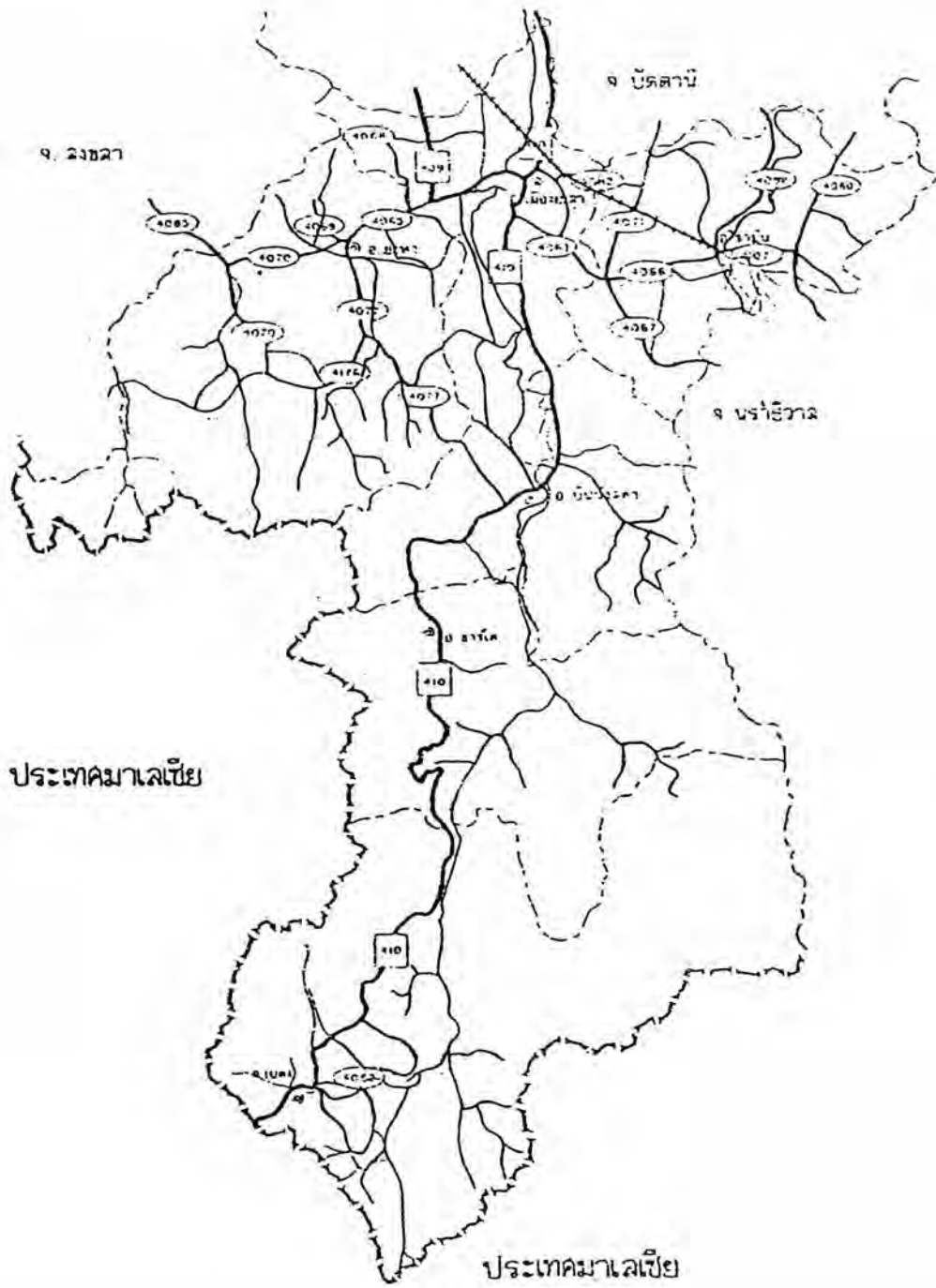
3.4.3 ทางน้ำ

จังหวัดยะลาแม่น้ำไหลผ่าน 2 สาย คือ แม่น้ำปัตตานีและแม่น้ำสายบุรี แต่ไม่เป็นที่นิยมใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำ และเป็นจังหวัดที่ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล การขนส่งสินค้าทางทะเล จึงต้องอาศัยท่าเรือขนส่งสินค้าที่จ.ปัตตานี ท่าเรือน้ำลึก จ.สงขลาและท่าเรือปัตเตอร์เวอร์ธ ประเทศมาเลเซีย

3.4.4 ทางอากาศ

จังหวัดยะลาไม่มีสนามบินพาณิชย์ การขนส่งผู้โดยสารและสินค้าขนาดเบา จะต้องอาศัยสนามบินที่ต.ปอทอง อ.หนองจิก จ.ปัตตานี จ.ยะลา มีเพียงสนามบินของทางราชการทหาร มีอยู่ 3 แห่ง คือ สนามบินหมู่ที่ 1 ต.ท่าสาป อ.เมืองยะลา สนามบินทุ่งกาเม็ง ต.อาซ่อง อ.รามัน และ สนามบิน จันทรรัตน์ อ.เบตง

โครงข่ายการคมนาคมของจังหวัดยะลา มีการขนส่งทั้งระดับภาคและจังหวัด มีปริมาณการคมนาคมติดต่อกับจ.ปัตตานีสูงมาก และแม้ว่าจะมีทางรถไฟผ่านตัวเมืองยะลา แต่เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบสูง เป็นข้อจำกัดในการติดต่อด้านชายแดนกับประเทศมาเลเซีย ซึ่งจะผ่านด่านที่อ.เบตง ไม่สะดวก จึงนิยมใช้เส้นทางจังหวัดปัตตานีเพราะมีความสะดวกกว่า

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดง โครงข่ายการคมนาคม

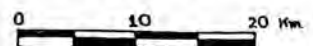
สัญลักษณ์

- +++++ ทางรถไฟ
- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- ทางน้ำ

N แผนที่ 3.7

มาตราส่วน

3.5 โครงสร้างพื้นฐาน

3.5.1 การไฟฟ้า

จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดที่สามารถผลิตไฟฟ้าไว้ใช้ตัวเอง โดยเป็นการผลิตไฟฟ้าโดยใช้พลังน้ำที่สถานีไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนบางลาง ซึ่งติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าจำนวน 3 เครื่อง ขนาดกำลังการผลิต 72,000 กิโลวัตต์ ผลิตกระแสไฟฟ้าได้ 200 ล้านกิโลวัตต์ต่อชั่วโมงต่อปี นอกจากนี้ยังมีสถานีไฟฟ้าอีก 2 สถานีดังนี้

1) สถานีไฟฟ้าย่อยยะลา มีปริมาณการใช้บริการได้สูงสุด 42.5 เมกกะวัตต์ จ่ายกระแสไฟฟ้าให้กับประชาชนในเขตอ.เมืองยะลา อ.รามัน อ.ยะหา กิ่งอ.กาบังและกิ่งอ.กรงปินัง ซึ่งปัจจุบันมีความต้องการใช้เพียง 26.5 เมกกะวัตต์

2) สถานีไฟฟ้าย่อยบางลาง มีปริมาณการใช้บริการได้สูงสุด 6.3 เมกกะวัตต์ โดยจ่ายกระแสไฟฟ้าให้กับประชาชนในเขตอ.บันนังสตา อ.ธารโตและอ.เบตง ซึ่งปัจจุบันมีความต้องการใช้เพียง 5 เมกกะวัตต์

ในปีพ.ศ.2537 จ.ยะลามีหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้แล้ว 317 หมู่บ้าน จำนวน 59,281 หลังคาเรือน และยังไม่ไฟฟ้าใช้ 7 หมู่บ้าน จำนวน 8,788 หลังคาเรือน อำเภอที่มีไฟฟ้าใช้หมดคือ อ.เมืองยะลา อ.รามันและกิ่งอ.กรงปินัง มีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 62,368 ราย คิดเป็นหน่วยกระแสไฟฟ้าที่ใช้ 135.64 ล้านยูนิต โดยมีสถานประกอบการและอุตสาหกรรมเป็นประเภทผู้ใช้ไฟฟ้าในปริมาณมากที่สุดคือ 76.98 ล้านยูนิต รองลงมาคือ ประเภทที่อยู่อาศัย 44.33 ล้านยูนิต

3.5.2 ประปา

จังหวัดยะลา มีการบริการน้ำประปาให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ในปี พ.ศ. 2537 มีผู้ใช้น้ำ 15,367 ราย ใช้น้ำเป็นปริมาณทั้งสิ้น 4,45,577 ลูกบาศก์เมตรต่อปี หรือวันละ 12,202 ลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 59.60 ของปริมาณที่ผลิตได้ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 40.4 ของปริมาณน้ำที่ผลิตได้ ตั้หรือ 3,018,508 ลูกบาศก์เมตร เป็นน้ำที่จ่ายเพื่อการสาธารณะประโยชน์หรือรั้วไหล

3.5.3 โทรศัพท

ในปีพ.ศ. 2538 จ.ยะลา มีชุมสายโทรศัพททั้งสิ้น 7 ชุมสายและมีหมายเลข 9,112 เลขหมาย มีผู้เช่าเลขหมายทั้งสิ้น 8,887 เลขหมาย นอกจากนี้ยังมีตู้โทรศัพทสาธารณะประเภทหยอดเหรียญจำนวน 151 ตู้ ประเภทใช้บัตร 63 ตู้ โทรศัพทไร้สาย 109 เครื่อง บริการวิทยุ โทรศัพทมัลติแอสเซสและบริการโทรศัพทติดตามตัวอีกด้วย

3.5.4 ไปรษณียโทรคมนาคม

จังหวัดยะลา มีที่ทำการไปรษณียโทรเลข 9 แห่ง ที่ทำการไปรษณียอนุญาตเอกชน 35 แห่ง ตู้ไปรษณีย 215 ตู้ มีการให้บริการไปรษณีย เช่น จำหน่ายตราไปรษณียากร ไปรษณียภัณฑ์และพัสดุ ไปรษณียด่วนพิเศษ ลงทะเบียน รับประกัน เป็นต้น และบริการด้านการเงิน เช่น ธนาณัติ ตัวแลกเงิน ชำระภาษีรถยนต์ ชำระเบี้ยประกันภัยรถยนต์ เป็นต้น

3.5.5 สถานีวิทยุกระจายเสียง ประกอบด้วย

- สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) จังหวัดยะลา
- สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (สวท.) อำเภอเบตง
- สถานีวิทยุกระจายเสียง วปด.16 ยะลา
- สถานีวิทยุกระจายเสียง กวส.7 ยะลา
- สถานีวิทยุกระจายเสียงขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.)

3.5.6 หนังสือพิมพ์

จังหวัดยะลา มีหนังสือพิมพ์และวารสารจากส่วนกลางเกือบทุกชนิดวางจำหน่าย รวมทั้งหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษและภาษาจีนที่พิมพ์ในประเทศมาเลเซียวางจำหน่ายด้วย นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอีก 2 ฉบับด้วย

3.6 โครงสร้างทางสังคม

3.6.1 การศึกษา

การศึกษาของประชากรในจังหวัดยะลาในปีพ.ศ. 2537 มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา มัธยมศึกษา วิทยาลัยรวมทั้งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามด้วย โดยมีจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 344 แห่ง (ตารางที่ 3.3) แยกเป็นระดับการศึกษาดังนี้ ระดับประถมศึกษา มีจำนวนสถานศึกษามากที่สุด 244 แห่ง รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา 55 แห่ง โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามอย่างเดียว 45 แห่ง และระดับวิทยาลัย 8 แห่ง แยกเป็นสังกัดได้ดังนี้ จำนวนโรงเรียนที่มีจำนวนมากที่สุดอยู่ในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) มากที่สุด รองลงมาคือโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามอย่างเดียว และโรงเรียนสอนศาสนาควบคู่สามัญ (สช.) โรงเรียนในจังหวัดยะลาส่วนใหญ่จะมีมาตรฐานใกล้เคียงกับมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

นอกจากนี้ยังมีการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดยะลา โดยมีศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนประจำจังหวัด 1 แห่ง ศูนย์กลางการศึกษานอกโรงเรียนประจำอำเภอ 7 แห่ง ห้องสมุดประจำจังหวัด 1 แห่ง ห้องสมุดประจำอำเภอ 5 แห่ง ห้องสมุดประจำตำบล 1 แห่งและที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 321 แห่ง ให้บริการประชาชน

3.6.2 การสาธารณสุข จังหวัดยะลา มีสถานบริการทางสาธารณสุขรวมทั้งสิ้น 161 แห่ง จำแนกดังนี้

- 1) โรงพยาบาลของรัฐจำนวน 6 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์ 1 แห่ง โรงพยาบาลทั่วไป 1 แห่ง และโรงพยาบาลชุมชน 4 แห่ง
 - 2) โรงพยาบาลของเอกชนจำนวน 1 แห่ง
 - 3) สถานีอนามัยจำนวน 73 แห่ง
 - 4) สถานบริการสาธารณสุขจำนวน 7 แห่ง
 - 5) โรงพยาบาลแม่และเด็กจำนวน 1 แห่ง
 - 6) คลินิกทันตกรรม 11 แห่ง
 - 7) สถานผดุงครรภ์ 5 แห่ง
- นอกจากนี้ยังมีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอีก 1 แห่งและร้านขายยาประเภทต่าง ๆ

ตารางที่ 3.3 แสดงจำนวนสถานศึกษาในจังหวัดยะลา ปี พ.ศ.2537

ประเภทสถานศึกษา	จำนวน (แห่ง)	ครู/อาจารย์ (คน)	นักเรียน/นักศึกษา (คน)	ครู : นักเรียน
ระดับประถมศึกษา				
- สปช.	216	2,086	44,784	1 : 21
- สช.	9	184	5,059	1 : 27
- เทศบาล	12	201	3,888	1 : 19
- ตชด.	6	42	321	1 : 8
- โรงเรียนสาธิต วจ.ยะลา (ระดับก่อนประถมศึกษา)	1	NA.	283	NA.
รวม	244	2,513	54,335	1 : 22
ระดับมัธยมศึกษา				
- สปช.	18	79	997	1 : 13
- กรมสามัญศึกษา	10	329	5,920	1 : 18
- สช. (สามัญ)	3	43	842	1 : 20
- สช. (สอนศาสนาควบคู่สามัญ)	22	272	6,207	1 : 23
- เทศบาล	2	8	192	1 : 24
รวม	55	731	14,158	1 : 19
ระดับวิทยาลัย				
- วิทยาลัยครูยะลา	1	120	2,489	1 : 21
- วิทยาลัยพลศึกษา	1	53	425	1 : 8
- วิทยาลัยเทคนิค	1	193	5,180	1 : 27
- วิทยาลัยสารพัดช่างสิรินธร	1	48	798	1 : 17
- วิทยาลัยพยาบาล	1	15	224	1 : 15
- เอกชนอาชีวศึกษา	3	65	1,695	1 : 26
รวม	8	532	10,518	1 : 20
เอกชนสอนศาสนาอย่างเดียว	45	NA.	6,988	NA.
รวมทั้งหมด	344	3,244	75,481	1 : 23

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดยะลา

จำนวนบุคลากรทางการแพทย์ในปีพ.ศ. 2537 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,506 คน จำแนกตามอาชีพทางการแพทย์และหน่วยงานต้นสังกัด (ตารางที่3.4) สัดส่วนระหว่างบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขต่อประชากรในจังหวัดพบว่า แพทย์ 1 คนให้บริการต่อประชาชนประมาณ 4,886 คน ทันตแพทย์ 1 คนให้บริการต่อประชาชนประมาณ 22,993 คนและพยาบาล 1 คนให้บริการต่อประชาชน 1,021 คน

3.6.3 ศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี

จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ คือ ประชาชนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลาม รองลงมาคือ ศาสนาพุทธ ซึ่งมีทั้งคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน ศาสนาเป็นปัจจัยสังคมที่สำคัญในการกำหนด รูปแบบ และวิถีชีวิตของประชาชน ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีศาสนาอิสลาม และชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่นี้ และปฏิบัติอย่างเคร่งครัดทั้งสองกลุ่ม ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีความเหมือนกันชุมชนมาเลเซียด้วย นอกจากนี้ก็ยังมีชาวไทยพุทธ และอื่นๆ ที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน

ประเพณีที่สำคัญของชาวไทยมุสลิมตามหลักศาสนาอิสลามมีดังนี้

พิธีถือศีลอด ตั้งแต่วันเห็นดวงจันทร์ขึ้นครั้งแรกในเดือนรอมฎอน(ประมาณ เดือน 9 ตามจันทรคติ) คือ จะอดอาหารทุกชนิดในเวลากลางวัน ต้องอดทนและอดกลั้นด้วยประการทั้งปวงในทางอารมณ์ด้วย เป็นเวลา 30 วัน

พิธีฮารีรายอ เป็นวันที่ถัดจากการครบกำหนดถือศีลอดวันรุ่งขึ้นของวันที่เห็นดวงจันทร์ของเดือนถัดไปจากเดือนรอมฎอนและหรือวันหลังจากที่ครบกำหนด 30 วัน ของการถือศีลอด 1 วัน ซึ่งมีพิธีกรรมคือ

- ละหมาดสุนัต

-ปฏิบัติสังฆกรรมบริจาคทาน "ซากาต" คือให้ชาวมุสลิมที่เป็นอิสระต้องบริจาคทรัพย์สินส่วนตัวให้กับผู้ยากจนกว่า

วันเมาลิต เป็นวันคล้ายวันเกิดขององค์นบีมุฮัมมัด ศาสดาแห่งศาสนาอิสลาม ตรงกับวันที่ 12 เดือนรอบีอุลเอาวัล(เดือนที่ 3 ของปฏิทินอิสลาม) ประชาชนนิยมประกอบศาสนากิจ ทำบุญให้ทานตลอดเดือน

ฮัจญ์ เป็นการนำเพ็ญฮัจย์ ณ โบตุลลอฮ์อัลอาราม ที่นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย การนำเพ็ญนี้จำเป็นเฉพาะผู้ที่สามารถเดินทางไปบำเพ็ญได้ การบำเพ็ญสักการะในเวลาเดือนที่

ตารางที่ 3.4 แสดงจำนวนบุคลากรทางการแพทย์จำแนกตามหน่วยงานต้นสังกัด ปี พ.ศ.2537

ประเภท	จำนวนบุคลากรจำแนกตามหน่วยงานต้นสังกัด					รวม	สัดส่วน
	กระทรวง สาธารณสุข	รัฐวิสาหกิจ	เทศบาล	เอกชน			
แพทย์	74	-	1	5		80	1 : 4,886
ทันตแพทย์	13	-	1	3		17	1 : 22,993
เภสัช	22	-	1	-		23	1 : 16,995
พยาบาลวิชาชีพ	369	2	7	5		383	1 : 1,021
พยาบาลเทคนิค	289	-	5	-		294	1 : 1,330
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน(ผดุงครรภ์)	188	-	3	-		191	1 : 2,046
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน(พนักงานอนามัย)	133	-	12	-		145	1 : 2,696
อื่น ๆ	373	-	-	-		373	1 : 1,048
รวม	1,461	2	30	13		1,506	1 : 260

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยะลา

กำหนด ผู้ที่จำเป็นจะต้องบำเพ็ญคือ มุสลิมทั้งชายและหญิงถึงขีดบรรลุนิติภาวะทางศาสนาและมีสติสัมปชัญญะ และเป็นผู้ที่มีค่าใช้จ่ายเพียงพอแก่ลูกเมียที่บ้านในระหว่างที่ตนทำการบำเพ็ญฮัจยีที่นครเมกกะและต้องเดินทางไปด้วยยวดยานพาหนะที่สะอาดสบายจนถึงนครเมกกะ

ประเพณีการปลงศพเมื่อถึงแก่กรรม เจ้าภาพเชิญอิหม่ามมาทำพิธีอาบน้ำศพใช้ผ้าขาวห่อ 3 ชั้น แล้วทำพิธีละหมาดให้ศพ เสร็จแล้วนำไปฝังในป่าช้า(กูโบ) ผู้มีความรู้ทางศาสนาจะอ่าน "ตือรือเม็ง" เพื่อชี้ทางแก้ปัญหาให้วิญญาณ

ประเพณีเข้าสู่นัด(มาโซะยาวิ) คือการคลิบหนังปลายอวัยวะเพศชายออก เพื่อให้สะดวกแก่การทำความสะดวก อายุประมาณ 8-15 ปี

ประเพณีการเกิดหลังคลอดบุตรแล้ว บิดาหรือผู้มีความรู้ทางศาสนาจะทำพิธีอะซาน (พูดรอกที่หูข้างขวา) และกอมัต(พูดรอกที่หูด้านซ้าย)แก่เด็กทารกเป็นภาษาอาหรับ เพื่อเป็นการขอบคุณต่อองค์อัลเลาะห์ และเด็กทารกได้ผ่านพิธีดังกล่าวถือว่าเป็นอิสลามิกชนแล้ว

ประเพณีในวันศุกร์ ซึ่งได้กำหนดให้มุสลิมทุกคนไปละหมาดร่วมกันที่มัสยิดในหมู่บ้าน มุสลิมโดยเฉพาะผู้ชายจะหยุดพักการทำงานต่างๆ ไปละหมาด สำหรับประเทศไทยเวลาละหมาดอยู่ระหว่าง 12.30 - 13.30 น.

ประเพณีที่สำคัญของชาวไทยเชื้อสายจีนมีดังนี้

ประเพณีวันตรุษจีน ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของชาวจีน โดยกำหนดเอาวันสิ้นเดือน 12 คือวันขึ้น 1,2,3 ค่ำ เดือนอ้ายของจีน ซึ่งตรงกับประมาณปลายเดือนมกราคมหรือต้นเดือนกุมภาพันธ์ทางจันทรคติ วันตรุษจีนนี้แบ่งออกเป็น 3 วันคือ วันจ่าย วันไหว้และวันถือ วันไหว้ จะมีการไหว้ 3 เวลา คือ เช้า กลางวันและบ่าย ถือเป็น การไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษและญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว ในช่วงค่ำผู้ใหญ่ในครอบครัวจะเอาเงินหรือสิ่งของให้แก่บุตรหลานตามสมควรแก่ฐานะเรียกว่า "แต๊ะเอีย" และได้เมื่อแม่ไปถึงบรรดาลูกจ้างที่ทำงานด้วย วันถือ เรียกว่า "ซิวอิก" ถือเป็นวันมงคลของชาวจีน จะไม่ประกอบกิจการงานใด ๆ ทั้งสิ้น งดการทำงานที่ไม่เป็นคุณ ไม่มีการกวาดบ้าน เพราะถือว่าเป็นการเอาโชคลาภออกจากบ้าน แต่งกายด้วยสีส้มที่สวยงาม ทุกแห่งหนจะเต็มไปด้วยความสนุกสนานรื่นเริง

ประเพณีสารทจีน จะเริ่มในวันที่ 15 เดือน 7 ของจีน ซึ่งจะอยู่ช่วงเดือนสิงหาคมของไทย เป็นระยะเวลาการสำรวจการทำมาหากินย้อนหลังในรอบครึ่งปีที่ผ่านมา ในวันที่จะหยุดทำการค้าและกิจกรรมต่าง ๆ มีการเตรียมอาหารคาวหวานต่าง ๆ ที่ขาดไม่ได้คือ ขนมเซ่ง ซึ่งจะแต้มจุดสีแดงไว้ตรงกลาง เพราะเป็นสีแห่งความเป็นสิริมงคล การเซ่นไหว้ทำ 2 ครั้ง คือช่วงเช้าเป็นการเซ่นไหว้ทั่วไป ช่วงบ่ายเป็นการเซ่นไหว้ผีไม่มีญาติ

ประเพณีชิงมั่ง จะนิยมเอาวันที่ 4-5 เมษายนเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ถึงแก่กรรม โดยจะนำสมาชิกไปขวงซ้วยของบรรพบุรุษ เพื่อแสดงความกตัญญู

ประเพณีไหว้พระจันทร์ ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ของจีนกำหนดวันดังกล่าวเนื่องมาจากชาวจีนส่วนใหญ่มีอาชีพกสิกรรม หลังการเก็บเกี่ยวก็จะทำพิธีสักการะพระแม่ธรณี พระพิรุณและพระพาย ที่ได้อาศัยสิ่งเหล่านี้ช่วยในการกสิกรรม ในโอกาสเดียวกันนี้เองก็ทำพิธีไหว้พระจันทร์ด้วย เพราะชาวจีนเชื่อว่าในพระจันทร์มีกระต่ายอยู่และยังเชื่อว่ากระต่ายเป็นผู้ก่อให้เกิดพืชต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ยังถือว่าพระจันทร์เป็นเทพเจ้าศักดิ์สิทธิ์มีส่วนสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นอย่างมาก

ประเพณีกินเจ ถือเอาวันขึ้น 1-9 ค่ำเดือน 9 ชาวจีนเชื่อว่า เป็นช่วงที่เก้ายักษ์โจ้ว เป็นผู้ถือบัญชีคนในโลกมนุษย์ จะลงมาตรวจสอบผู้คนในโลกมนุษย์เพื่อจดบันทึก เมื่อรู้เช่นนี้ก็เลยพากันสร้างกุศลโดยพากันงดอาหารสดขาวชั่วคราว โดยเฉพาะเนื้อสัตว์เพื่อแสดงว่าได้ประกอบกรรมดีให้พระเจ้าเห็น และต้องประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมด้วย จะเคร่งครัดแต่งชุดขาว และไม่ยอมให้ภาชนะสำหรับใส่อาหารเจปะปนกับอาหารอื่น ๆ โดยเด็ดขาด การถือศีลกินเจนี้จะกระทำติดต่อกัน 9-10 วัน

แซยิด คือการทำกิจกรรมในวันคล้ายวันเกิดหรืองานฉลองวันเกิดนั่นเอง การทำแซยิดนั้นทำกันตั้งแต่อายุครบ 1 ปีถึง 49 ปี และทำตั้งแต่ 50 - 59 ปี 60 - 69 ปี 70 - 79 ปี 80 - 89 ปี 90 - 99 ปี

ประเพณีที่ถือปฏิบัติในหมู่ชาวไทยพุทธ ได้แก่ ประเพณีทำบุญตักบาตรในวันมาฆบูชา อาสาฬหบูชา เข้าพรรษา ออกพรรษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีประเพณีทำบุญวันขึ้นบ้านใหม่ ทอดผ้าป่า ประเพณีเดือนสิบ ประเพณีลอยกระทง

3.7 โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

3.7.1 โครงสร้างการผลิต

ในปีพ.ศ. 2532 จังหวัดยะลามีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 7,691,014 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 4.75 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคใต้ และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมอยู่ในอันดับที่ 9 ของภาคใต้ โดยมีมูลค่าการผลิตในภาคการบริการสูงสุด คือ 3,979.741 ล้านบาท หรือ คิดเป็นร้อยละ 51.75 ของภาคการผลิต รองลงมาคือ ภาคการเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 38.10 และร้อยละ 10.16 ของภาคการผลิต ส่วนสาขาที่มีบทบาทมากที่สุดอยู่ในสาขาของภาคเกษตรกรรม คือ สาขาการกสิกรรม มีมูลค่า 2,286.31 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 29.73 ของสาขาการผลิตทั้งหมด รองลงมาคือ สาขาค้าส่งและค้าปลีก และสาขาบริการ มีมูลค่า 1,248.30 ล้านบาทและ 1,247.50 ล้านบาท หรือ คิดเป็นร้อยละ 16.23 และ 16.22 ของสาขาการผลิตทั้งหมดตามลำดับ (ตารางที่ 3.5)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดยะลามีมูลค่า 11,003.071 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 4.83 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคใต้ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2532 จำนวน 3,312.057 ล้านบาท และมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมเป็นอันดับที่ 9 เช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2537 โดยมีมูลค่าการผลิตในภาคบริการสูงสุด รองลงมาคือ ภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับปีพ.ศ. 2532 สาขาการผลิตที่มีบทบาทมากที่สุดคือ สาขาการกสิกรรมมีมูลค่า 3,398.510 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 30.89 รองลงมาคือ สาขาการค้าส่งและค้าปลีก และสาขาการบริการ คิดเป็นร้อยละ 14.42 และ 15.31 ของสาขาการผลิตทั้งหมดตามลำดับ

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างการผลิต พบว่า ภาคเกษตรกรรมโดยเฉพาะ สาขาการกสิกรรม มีบทบาทที่สำคัญมากในจังหวัดยะลา มีอัตราการเติบโตของการขยายตัวเฉลี่ยในช่วงปีพ.ศ.2532และ 2537 พบว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดยะลา มีอัตราการขยายตัวประมาณร้อยละ 8.61 ต่อปี โดยสาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขาที่มีอัตราการขยายตัวสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 31.30 ต่อปี รองลงมาคือ สาขาก่อสร้างและสาขาการธนาคารและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ประมาณร้อยละ 22.96 และ 20.35 ต่อปี ผลิตภัณฑ์มวลรวมแต่ละสาขาส่วนใหญ่จะเพิ่มขึ้น ยกเว้นการผลิตในสาขาเหมืองแร่และย่อยหิน สาขา ป่าไม้และสาขาประมง

รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากร ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประชากรในจังหวัดอีกทางหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2532 จังหวัดยะลามีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี 20,038 บาท และในปีพ.ศ. 2537 มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปี 38,868 บาท ซึ่งต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของภาคทั้งสองปี

การวิเคราะห์กิจกรรมทางเศรษฐกิจว่ากิจกรรมใดเป็นฐานเศรษฐกิจ (Basic Sector) โดยการพิจารณาว่ากิจกรรมใดเป็นฐานเศรษฐกิจ กิจกรรมใดไม่ควรเป็นกิจกรรมฐานเศรษฐกิจ โดยวิธีการหา Location Quotient จากตารางที่ 3.6 เป็นการวิเคราะห์จากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดยะลาเปรียบเทียบกับภาคใต้ พ.ศ. 2532 - 2537 โดยในปีพ.ศ. 2532 สาขาการผลิตที่มีค่า Location Quotient สูงสุด คือ สาขาการศึกษามีค่า 1.33 รองลงมาคือ สาขาบริหารราชการและสาขาการบริการ ในปีพ.ศ. 2537 สาขาการผลิตที่มีค่า Location Quotient สูงสุดยังคงเป็นสาขาการศึกษามีค่า 1.41 รองลงมาคือ สาขาการบริการ สาขาการบริหารราชการและสาขาก่อสร้าง ซึ่งแสดงว่า สาขาที่เป็นฐานเศรษฐกิจของพื้นที่จังหวัดยะลา คือ สาขาการศึกษา การบริการ และการบริหารราชการ

3.7.2 โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมรายสาขาการผลิต มีดังนี้

1) สาขาเกษตรกรรม

สาขาเกษตรกรรมเป็นสาขาที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุด มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 7.86 ต่อปี มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 37.10 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมด และมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น 2,825,673 ไร่ โดยมีสาขาการศึกษามีบทบาทสูงสุด มีสัดส่วนร้อยละ 30.89 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมด รองลงมาคือ สาขาแปรรูปสินค้าเกษตรและสาขาปศุสัตว์ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.63 และ 2.00 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมด โดยมีรายละเอียดดังนี้

ก) การศึกษา

จังหวัดยะลามีการเพาะปลูกพืชหลายชนิด เนื่องจากมีสภาพพื้นที่ที่อยู่ในเขตร้อนชื้น มีฝนตกชุก จึงทำให้ปลูกพืชได้หลายชนิด ที่สำคัญคือ ยางพารา รองลงมา คือ หนาก มะพร้าว ลองกอง สะตอ และทุเรียน โดยมีพื้นที่เพาะปลูกดังนี้

ยางพารา พื้นที่ปลูก 1,033,532 ไร่

หนาก พื้นที่ปลูก 1,034,822 ไร่

ตารางที่ 3.5 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดยะลา เปรียบเทียบกับภาคใต้ ช่วงปีพ.ศ. 2532-2537 (ณ ราคาคงที่ 2531)

สาขาการผลิต	ภาคใต้									
	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม					อัตราการเติบโตปี				
	พ.ศ.2532	พ.ศ.2537	พ.ศ.2532	พ.ศ.2537	พ.ศ.2532-2537	พ.ศ.2532	พ.ศ.2537	พ.ศ.2532	พ.ศ.2537	พ.ศ.2532-2537
ภาคการเกษตรกรรม	65,645,417	92,247,821	40.61	40.55	8.10	2,929,977	4,082,070	38.10	37.10	7.86
กสิกรรม	36,074,122	49,898,284	22.32	21.93	7.66	2,286,312	3,398,510	29.73	30.89	9.73
ปศุสัตว์	3,486,342	4,411,683	2.16	1.94	5.31	196,931	219,590	2.56	2.00	2.30
ประมง	13,858,970	24,361,146	8.57	10.71	15.16	18,612	16,243	0.24	0.15	-2.55
ป่าไม้	4,759,191	2,470,457	2.94	1.09	-9.62	103,712	41,191	1.35	0.37	-12.06
บริการทางการเกษตร	375,168	325,822	0.23	0.14	-2.63	7,522	6,818	0.10	0.06	-1.87
แปรรูปสินค้าเกษตร	7,091,624	10,780,429	4.39	4.74	10.40	316,888	399,718	4.12	3.63	5.23
ภาคอุตสาหกรรม	18,891,796	29,234,232	11.99	12.85	10.95	781,296	1,634,776	10.16	14.86	21.85
เหมืองแร่และยอหิน	2,090,388	1,947,962	1.29	0.86	-1.36	85,762	18,517	1.12	0.17	-15.68
อุตสาหกรรม	8,437,423	12,801,756	5.22	5.63	10.35	293,008	751,570	3.81	6.83	31.30
ก่อสร้าง	8,363,985	14,484,514	5.17	6.37	14.64	402,526	864,689	5.23	7.86	22.96
ภาคบริการ	77,116,308	106,013,339	47.70	46.60	7.49	3,979,741	5,286,225	51.75	48.04	6.57
ไฟฟ้าและประปา	2,960,491	4,900,901	1.83	2.15	13.11	161,091	210,057	2.09	1.91	6.08
คมนาคมขนส่ง	10,165,146	13,902,044	6.29	6.11	7.35	396,499	507,458	5.16	4.61	5.60
ค้าส่งและค้าปลีก	26,111,079	34,042,680	16.15	14.96	6.08	1,248,300	1,587,040	16.23	14.42	5.43
การธนาคารและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	4,948,076	11,660,073	3.06	5.13	27.13	211,964	427,625	2.76	3.89	20.35
ที่อยู่อาศัย	5,836,858	6,932,976	3.61	3.05	3.76	290,092	341,446	3.77	3.10	3.54
การบริหารและการป้องกันประเทศ	6,832,683	8,589,730	4.23	3.78	5.17	424,292	527,651	5.52	4.80	4.87
การบริการ	20,261,975	25,974,935	12.53	11.42	4.70	1,247,503	1,684,948	16.22	15.31	7.01
รวม	161,653,521	227,495,392	100.00	100.00	8.15	7,691,014	11,003,071	100.00	100.00	8.61
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี(บาท)	21,058	39,789	-	-	17.79	20,038	38,888	-	-	18.79

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 3.6 การวิเคราะห์ที่ตั้งจากมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดยะลา เปรียบเทียบกับภาคใต้ ช่วงปีพ.ศ. 2532 - 2537 (ณ ราคาคงที่ปี 2531)

สาขาการผลิต	ภาคใต้		จังหวัดยะลา		ค่า Location Quotient	
	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม		มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม		พ.ศ. 2532	พ.ศ. 2537
	พ.ศ. 2532	พ.ศ. 2537	พ.ศ. 2532	พ.ศ. 2537	พ.ศ. 2532	พ.ศ. 2537
การเกษตร	65,645,417	92,247,821	2,929,977	4,082,070	0.94	0.91
กสิกรรม	36,074,122	49,898,284	2,286,312	3,398,510	1.33	1.41
ปศุสัตว์	3,486,342	4,411,683	196,931	219,590	1.19	1.03
ประมง	13,858,970	24,361,146	18,612	16,243	0.03	0.01
ป่าไม้	4,759,191	2,470,457	103,712	41,191	0.46	0.34
บริการทางการเกษตร	375,168	325,822	7,522	6,818	0.42	0.43
แปรรูปสินค้าเกษตร	7,091,624	10,780,429	316,888	399,718	0.94	0.77
เหมืองแร่และขอยหิน	2,090,388	1,947,962	85,762	18,517	0.86	0.20
อุตสาหกรรม	8,437,423	12,801,756	293,008	751,570	0.73	1.21
ก่อสร้าง	8,363,985	14,484,514	402,526	864,689	1.01	1.23
ไฟฟ้าและประปา	2,960,491	4,900,901	161,091	210,057	1.14	0.89
คมนาคมขนส่ง	10,165,146	13,902,044	396,499	507,458	0.82	0.75
ค้าส่งและค้าปลีก	26,111,079	34,042,680	1,248,300	1,587,040	1.00	0.96
การธนาคารและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์	4,948,076	11,660,073	211,964	427,625	0.90	0.76
ที่อยู่อาศัย	5,836,858	6,932,976	290,092	341,446	1.04	1.02
การบริหารราชการ	6,832,683	8,599,730	424,292	527,651	1.31	1.27
บริการ	20,261,975	25,974,935	1,247,503	1,684,948	1.29	1.34
รวม	161,653,521	227,495,392	7,691,014	11,003,071	1.00	1.00

มะพร้าว พื้นที่ปลูก 11,909 ไร่
 ลองกอง พื้นที่ปลูก 15,976 ไร่
 สละ พื้นที่ปลูก 3,503 ไร่
 ทุเรียน พื้นที่ปลูก 27,482 ไร่

ข) ป่าไม้

จังหวัดยะลา มีเนื้อที่ป่าไม้ 828,612.50 ไร่ มีพื้นที่จากการจำแนกเขตการใช้ที่ดินป่าไม้เป็นเนื้อที่ 63,709 ไร่ โดยแยกเป็นป่าอนุรักษ์ประมาณ 661,340 ไร่ และที่เหมาะสมทำการเกษตร 8,833 ไร่ มีป่าสงวน 11 แห่ง เนื่องจากสภาพป่าถูกทำลายเหลือ 715,178 ไร่ คิดเป็นพื้นที่ลดลงร้อยละ 13.27 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด

ค) ประมง

จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดเดียวที่ไม่มีอาณาเขตติดกับทะเล ดังนั้นการประมงจึงเป็นการประมงน้ำจืด ซึ่งมีทั้งเพาะเลี้ยงและตามธรรมชาติ การเพาะเลี้ยงปลาส่วนใหญ่จะทำการเลี้ยงในบ่อปลามากกว่าในรูปแบบอื่น ๆ เช่น เลี้ยงในนา ในร่องสวน และในกระชัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการเลี้ยงปลาในบ่อสามารถกระทำได้โดยสะดวกและสามารถเลี้ยงได้ในปริมาณมาก

ง) ปศุสัตว์

การปศุสัตว์ในจังหวัดยะลา มีสัดส่วนร้อยละ 2 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งจังหวัดและอยู่ในอันดับ 2 ของมูลค่าของสาขาเกษตรกรรม การปศุสัตว์ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและใช้งาน การเลี้ยงเป็นธุรกิจฟาร์มนั้นมีน้อยและเป็นการเลี้ยงแบบสัญญาผูกมัดกับบริษัทผู้ผลิตอาหารสัตว์ สัตว์ที่เลี้ยงในจังหวัดส่วนใหญ่ ได้แก่ ไก่ เป็ด สุกร แพะ แกะ โคและกระบือ เป็นต้น

2) สาขาอุตสาหกรรม

ในปี พ.ศ. 2537 จังหวัดยะลา มีโรงงานที่ได้รับอนุญาตประกอบการทั้งสิ้น 305 แห่ง มีการจ้างงาน 5,776 คน มูลค่าการลงทุนรวม 1,705.901 ล้านบาท เป็นโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปมาก

ที่สุด 75 โรง ซึ่งไม้ส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์จากไม้ยางพารา รองลงมาคือ อุตสาหกรรมกระดาษ 72 โรง อุตสาหกรรมบริการ 43 โรง และอุตสาหกรรมก่อสร้าง 41 โรง (ตารางที่ 3.7) ส่วนการทำเหมืองแร่ แร่ที่สำคัญ ได้แก่ แร่ดีบุก แร่หินปูนและหินอ่อน โดยในอดีตที่ผ่านมาการทำเหมืองแร่ดีบุกเฟื่องฟูมาก ต่อมาปีพ.ศ.2532 แร่ดีบุกเกิดภาวะตกต่ำเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการธุรกิจเหมืองแร่ดีบุกต้องเลิกกิจการไป เหลือแต่อุตสาหกรรมแร่หินปูนและหินอ่อน

3) สาขาบริการ

ก) การเงิน

ในปีพ.ศ.2537 ธนาคารพาณิชย์ของจังหวัดยะลาจำนวน 10 ธนาคาร มีสาขา รวมทั้งหมด 20 สาขา ยังมีสาขาของธนาคารออมสิน 5 สาขา และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ อีก 5 สาขา และส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเทศบาลนครยะลาและเทศบาลตำบลเบตง (ตารางที่ 3.8)

ข) บริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันภัย

ในปีพ.ศ.2537 จังหวัดยะลามีบริษัทประกันภัยชีวิตจำนวน 10 บริษัท มีสาขา 14 แห่งและสำนักงานตัวแทน 3 แห่ง และบริษัทประกันภัยมี 10บริษัท มีสาขา 2 แห่งและสำนักงานตัวแทน 5 แห่ง

ค) สาขาการค้าส่งและค้าปลีก

จังหวัดยะลามีภาวะเศรษฐกิจการค้าโดยทั่วไปขึ้นกับการผลิตภาคเกษตรกรรม เป็นสำคัญ จึงทำให้ลักษณะศูนย์กลางธุรกิจการค้าที่สำคัญของจังหวัดเป็นผลผลิตภาคเกษตรกรรมรวมถึงตลาดสินค้าอุตสาหกรรมจากผลิตผลทางการเกษตรด้วย การประกอบธุรกิจการค้าในจังหวัดยะลา ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและเล็ก สถานประกอบการธุรกิจการค้ารวมตัวอยู่ในเขตชุมชนใหญ่ที่สำคัญ มี 2 แห่งคือ เขตเทศบาลนครยะลาและเขตเทศบาลตำบลเบตง รองลงไปคือ สุขาภิบาลตามอำเภอต่างๆ สำหรับการจดทะเบียนธุรกิจการค้าในจังหวัดยะลาในปี พ.ศ. 2537 มีบริษัทจำกัดจำนวน 187 แห่ง ห้างหุ้นส่วนจำกัด 537 แห่ง และห้างหุ้นส่วนสามัญ 6 แห่ง

ตารางที่ 3.7 แสดงจำนวนโรงงาน เงินทุน คนงาน ตามหมวดอุตสาหกรรมในจังหวัดยะลา ปีพ.ศ. 2537

หมวดอุตสาหกรรม	จำนวน	เงินทุน	ชาย	หญิง	รวม
1. อุตสาหกรรมกระดาษ	72	7,041,000	79	3	82
2. อุตสาหกรรมก่อสร้าง	41	243,572,050	550	88	638
3. อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม	27	28,972,471	98	38	136
4. อุตสาหกรรมแปรรูปไม้	75	671,850,478	1,668	639	2,307
5. อุตสาหกรรมเคมีและพลาสติก	1	718,000	6	15	21
6. อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ	8	9,297,000	83	-	83
7. อุตสาหกรรมบริการ	43	35,063,300	271	4	275
8. อุตสาหกรรมอื่น ๆ	34	708,741,400	1,066	1,165	2,231
รวม	305	1,705,900,699	3,824	1,952	5,776

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา

ตารางที่ 3.8 แสดงจำนวนธนาคารและสาขาของธนาคาร แยกรายอำเภอของจังหวัดยะลา ปีพ.ศ.2537

ชื่อธนาคาร	อำเภอ										รวม										
	กิ่งอำเภอ																				
	เมือง	เบตง	ธารโต	บันนังสตา	ยะหา	รามัน	กาบัง	กรงปินัง													
ธนาคารพาณิชย์																					
ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ธนาคารกรุงเทพ พาณิชยกรรม จำกัด	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ธนาคารมหานคร จำกัด	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ธนาคารกรุงไทย จำกัด	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ธนาคารกสิกรไทย จำกัด	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
ธนาคารเอเชีย จำกัด	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ธนาคารทหารไทย จำกัด	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
ธนาคารรัฐ																					
ธนาคารออมสิน จำกัด	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จำกัด	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
รวม	13	9	-	3	3	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	31

ที่มา : สำนักงานคลังจังหวัดยะลา

ง) การค้าชายแดน

การค้าชายแดนของจังหวัดยะลาจะส่งออกโดยผ่านทางด่านเบตง อำเภอเบตง ด่านเบตงมีมูลค่า 721 ล้านบาทในปี พ.ศ.2537 ซึ่งมีมูลค่าน้อย เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศมีลักษณะเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อน ทำให้มีการคมนาคมไม่สะดวก ใช้เวลานานและอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองจังหวัดยะลา

จ) การท่องเที่ยว

จังหวัดยะลามีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ 23 แห่ง คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ 9 แห่ง ประเภทประวัติศาสตร์โบราณวัตถุและศาสนา 6 แห่ง และศิลปวัฒนธรรม 8 แห่ง(แผน ที่3.8) และจากการศึกษาทบทวนแผนพัฒนาท่องเที่ยวภาคใต้ตอนล่างจังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี สตูลและนราธิวาส ได้กำหนดให้จังหวัดยะลาแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

กลุ่มยะลา-ปัตตานี มีบทบาทเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ วัตถุสถาน โบราณสถาน ศาสนาและวัฒนธรรม ส่วนชายฝั่งทะเลเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

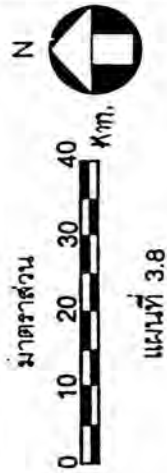
กลุ่มธารโต-เบตง มีบทบาทเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแบบทะเลสาบ และภูเขาที่อำเภอธารโต และเบตงเป็นศูนย์กลางบริการชายแดนใต้สุดของประเทศไทย ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

ฉ) สาขาการบริการ

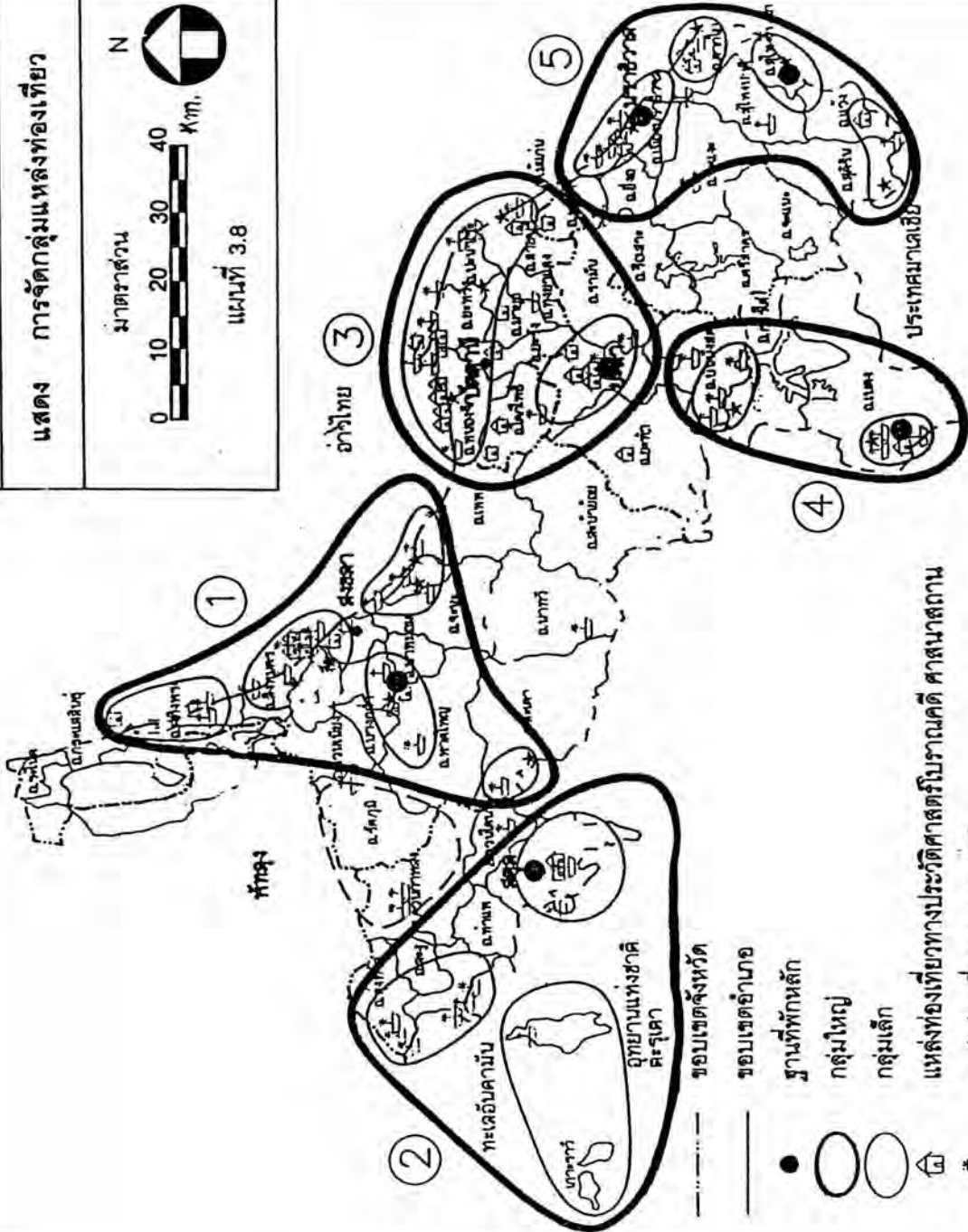
สถานบริการในจังหวัดยะลาส่วนใหญ่ดำเนินการเพื่อการท่องเที่ยว เช่น สถานที่พัก 38 แห่ง ภัตตาคาร ร้านอาหาร 73 แห่ง สถานบันเทิงเชิงพาณิชย์ 34 แห่ง และบริษัทนำเที่ยว 2 แห่ง ส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาลนครยะลาและเทศบาลตำบลเบตง

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดง การจัดกลุ่มแหล่งท่องเที่ยว

1. กลุ่มสงขลา
 - 1.1 หาดใหญ่
 - 1.2 สงขลา-สิงหนคร
 - 1.3 ชายทะเลดอนใต้
 - 1.4 สะเตา-ป่าตองบงขาร
 - 1.5 สันทรายชายทะเล
2. กลุ่มสตูล
 - 2.1 สตูล-ทะเลบัน
 - 2.2 หมู่เกาะเภตรา
 - 2.3 ตะรุเตา
3. กลุ่มยะลา-ปัตตานี
 - 3.1 ชายฝั่งทะเลปัตตานี
 - 3.2 เมืองยะลา-โคกโพธิ์
4. กลุ่มธารโต-เบตง
 - 4.1 ธารโต-บันนังสตา
 - 4.2 เบตง
5. กลุ่มนราธิวาส
 - 5.1 ชายฝั่งนราธิวาส
 - 5.2 ตากใบ
 - 5.3 สุโงโกล
 - 5.4 ว่าง-สุคีริน

1. ขอบเขตจังหวัด
 2. ขอบเขตอำเภอ
 3. สถานที่พักหลัก
 4. กลุ่มใหญ่
 5. กลุ่มเล็ก
 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ศาสนสถาน
 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
 แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม

3.8 ลักษณะประชากร

3.8.1 ขนาดและการกระจายตัวของประชากร

ในปีพ.ศ.2538 จังหวัดยะลามีจำนวนประชากร 420,569 คน คิดเป็นร้อยละ 5.06 ของประชากรภาคใต้ทั้งหมด จัดอยู่ในอันดับที่ 9 ของจังหวัดภาคใต้ และคิดเป็นร้อยละ 13.33 ของประชากรจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมด จัดอยู่ในอันดับที่ 4 ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.7 และจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 19.10 ของจำนวนประชากรจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความหนาแน่นประชากรในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหนาแน่นเฉลี่ย 295.07 คน/ตร.กม. จังหวัดที่มีความหนาแน่นมากที่สุดคือ จ.ปัตตานี 295.07 คน/ตร.กม. รองลงมาคือ จ.สงขลา 150.61คน/ตร.กม. จ.นราธิวาส 138.38 คน/ตร.กม. จ.สตูล 98.63 คน/ตร.กม.และจังหวัดที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุด คือจังหวัดยะลา 88.33 คน/ตร.กม. และการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของจังหวัดยะลาในปีพ.ศ. 2533 - 2538มีการเปลี่ยนแปลงเท่ากับ 2.24 %/ปี อยู่ในอันดับ 4 ของจังหวัดชายแดนภาคใต้

จำนวนประชากรในปีพ.ศ.2538 ของจังหวัดยะลามีจำนวนทั้งสิ้น 420,569 คน อำเภอเมืองยะลาเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด 169,225 คน คิดเป็น 40.23 %ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด ซึ่งจะมีการกระจายของประชากรอยู่ในเขตเมือง รองลงมาคือ อำเภอรามัน อำเภอเยหาและอำเภอเบตง อำเภอที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดคือ อำเภอธารโต (ตารางที่ 3.9)

เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่ของแต่ละอำเภอ อำเภอเบตงเป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุด 1,328 ตร.กม. คิดเป็น 29.37 % ของพื้นที่ทั้งจังหวัด พื้นที่ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนและเป็นเขตพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้มีประชากรอาศัยอยู่น้อย และอำเภอที่มีพื้นที่น้อยที่สุดคือ อำเภอรามัน

ส่วนความหนาแน่นของประชากรในปีพ.ศ. 2538 พบว่า จังหวัดยะลามีความหนาแน่นประชากร 93 คน/ตารางกิโลเมตร อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีประชากรอาศัยอย่างหนาแน่นที่สุด 377 คน/ตารางกิโลเมตร เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานที่มีความสะดวกในการเข้าถึงและเป็นพื้นที่ราบรองลงมาคือ อำเภอรามัน อำเภอบันนังสตา อำเภอเยหา อำเภอเบตง มีความหนาแน่น 71 , 60

และ 39 คน/ตารางกิโลเมตร และอำเภอธารโตเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อยที่สุด คือ 28 คน/ตารางกิโลเมตร (แผนที่3.9)

3.8.2 การเปลี่ยนแปลงของประชากร

การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรของจังหวัดยะลาในปีพ.ศ. 2533 - 2538 พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงเท่ากับ 2.24 %/ปี อำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรมากที่สุดคือ อำเภอยะหา เท่ากับ 4.14 %/ปี รองลงมาคือ อำเภอเบตงเท่ากับ 3.46 %/ปี อำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือ อำเภอเมืองเท่ากับ 1.59 %/ปี (แผนที่3.10)

จากการเปลี่ยนแปลงลักษณะดังกล่าวทำให้การขยายตัวของประชากรเป็นไปในลักษณะค่อนข้างต่ำ ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดมีการกระจุกตัวอยู่ในศูนย์กลางของเมืองที่มีลักษณะเป็นการค้าและบริการ โดยเฉพาะอำเภอเมืองยะลาและอำเภอเบตง

3.8.3 ที่ตั้งและการกระจายตัวของชุมชนเมือง

ชุมชนเมืองของจังหวัดยะลาประกอบด้วยเทศบาล 2 แห่งคือ เทศบาลนครยะลาและเทศบาลตำบลเบตง และสุขาภิบาล 6 แห่ง และที่กำลังจะดำเนินการจัดตั้งอีก 6 แห่ง โดยที่ตั้งของชุมชนกระจายไปตามเส้นทางคมนาคมหลัก ที่มีความสะดวกในการเข้าถึงและมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบ ส่วนใหญ่จะอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด และพื้นที่ตอนใต้ของจังหวัดคือ เทศบาลตำบลเบตง ซึ่งเป็นเมืองชุมชนชายแดน

3.8.4 ขนาด ความหนาแน่นและการเปลี่ยนแปลงประชากรชุมชนเมือง

จังหวัดยะลา มีประชากรเมืองในปีพ.ศ.2538 ทั้งสิ้น 117,842 คน คิดเป็น 28.01 % ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด ในปีพ.ศ. 2533 มีจำนวนประชากรเมืองทั้งสิ้น 107,239 คน คิดเป็น 28.71 % ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด เป็นการเปลี่ยนแปลงของประชากรเมืองในปีพ.ศ. 2533 - 2538 เท่ากับ 1.98 %/ปี ชุมชนเมืองที่มีจำนวนประชากรเมืองมากที่สุดคือ เทศบาลนครยะลา คิดเป็น 63.44 % ของประชากรทั้งหมด รองลงมาคือเทศบาลตำบลเบตง คิดเป็น 21.06 % ชุมชนเมืองที่จำนวนประชากรน้อยที่สุดคือ สุขาภิบาลลำใหม่ ส่วนความหนาแน่นของชุมชนเมือง ชุมชนเมืองเทศบาลนครยะลาเป็นชุมชนเมืองที่มีความหนาแน่นมากที่สุด 3,935 คน/ตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ สุขาภิบาลบัน

นังस्ता มีความหนาแน่น 2,530 คน/ตารางกิโลเมตร ส่วนเทศบาลตำบลเบตงมีความหนาแน่นน้อยที่สุด 318 คน/ตารางกิโลเมตร และเป็นชุมชนเมืองชายแดนที่มีพื้นที่มากที่สุดของจังหวัดและมากที่สุดของประเทศไทยด้วย(ตารางที่ 3.10และแผนที่3.11)

สำหรับอัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเมืองในปีพ.ศ. 2533 -2538 พบว่า สุขาภิบาลบ้านนังस्ताมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุดเท่ากับ 10.93 %/ปี รองลงมาคือสุขาภิบาลลำใหม่และเทศบาลตำบลเบตง เท่ากับ 5.85 และ 4.06 %/ปี และสุขาภิบาลกาญบ่อเกาะ เป็นชุมชนเมืองชุมชนเดียวที่มีจำนวนประชากรลดลงเท่ากับ 0.48 %/ปี

3.9 ระบบชุมชน

จากข้อมูลของกรมการผังเมือง (แผนที่3.13) พิจารณาจากชุมชนเมืองทั้งหมด 8 แห่ง และนำมาวิเคราะห์กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม ขนาดของประชากรและขอบเขตในการให้บริการของชุมชน สามารถจัดลำดับชุมชนของจังหวัดได้เป็น 4 ลำดับคือ

1) ชุมชนลำดับที่ 1 ได้แก่ เทศบาลนครยะลา มีบทบาทและหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริหาร การปกครอง การพาณิชย์ การบริการ ตลาดกลางการเกษตร ศูนย์กลางคมนาคมทางรถยนต์ รถไฟ อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร บริการ สังคมและแหล่งท่องเที่ยว

2) ชุมชนลำดับที่ 2 เป็นศูนย์กลางระดับอำเภอ เป็นศูนย์กลางพาณิชย์กรรมและบริการ ศูนย์กลางทางการเกษตร และบริการพื้นฐาน ได้แก่ เทศบาลตำบลเบตง เป็นชุมชนที่มีบทบาททางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง และเป็นชุมชนชายแดนที่มีทางเชื่อมโยงกับประเทศมาเลเซียทางด้านใ้กระ อยู่ห่างจากเทศบาลเมืองประมาณ 140 กิโลเมตร เพราะลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน จึงทำให้เป็นชุมชนเมืองที่มีการโตเดี่ยวทางด้านใต้ของจังหวัด

3) ชุมชนลำดับที่ 3 เป็นศูนย์กลางระดับอำเภอที่มีการให้บริการภายในอำเภอ มี 4 แห่งคือ สุขาภิบาลบ้านนังस्ता สุขาภิบาลกาญบ่อเกาะ สุขาภิบาลโกตาบารูและสุขาภิบาลยะหา มีบทบาทคือ ศูนย์กลางพาณิชย์กรรม การบริการ ศูนย์กลางทางการเกษตร การคมนาคมและปัจจัยพื้นฐาน

4) ชุมชนลำดับที่ 4 เป็นศูนย์กลางการให้บริการปัจจัยจำเป็นพื้นฐานและศูนย์กลางทางการเกษตรได้แก่ สุขาภิบาลลำใหม่ และสุขาภิบาลคอกช้าง

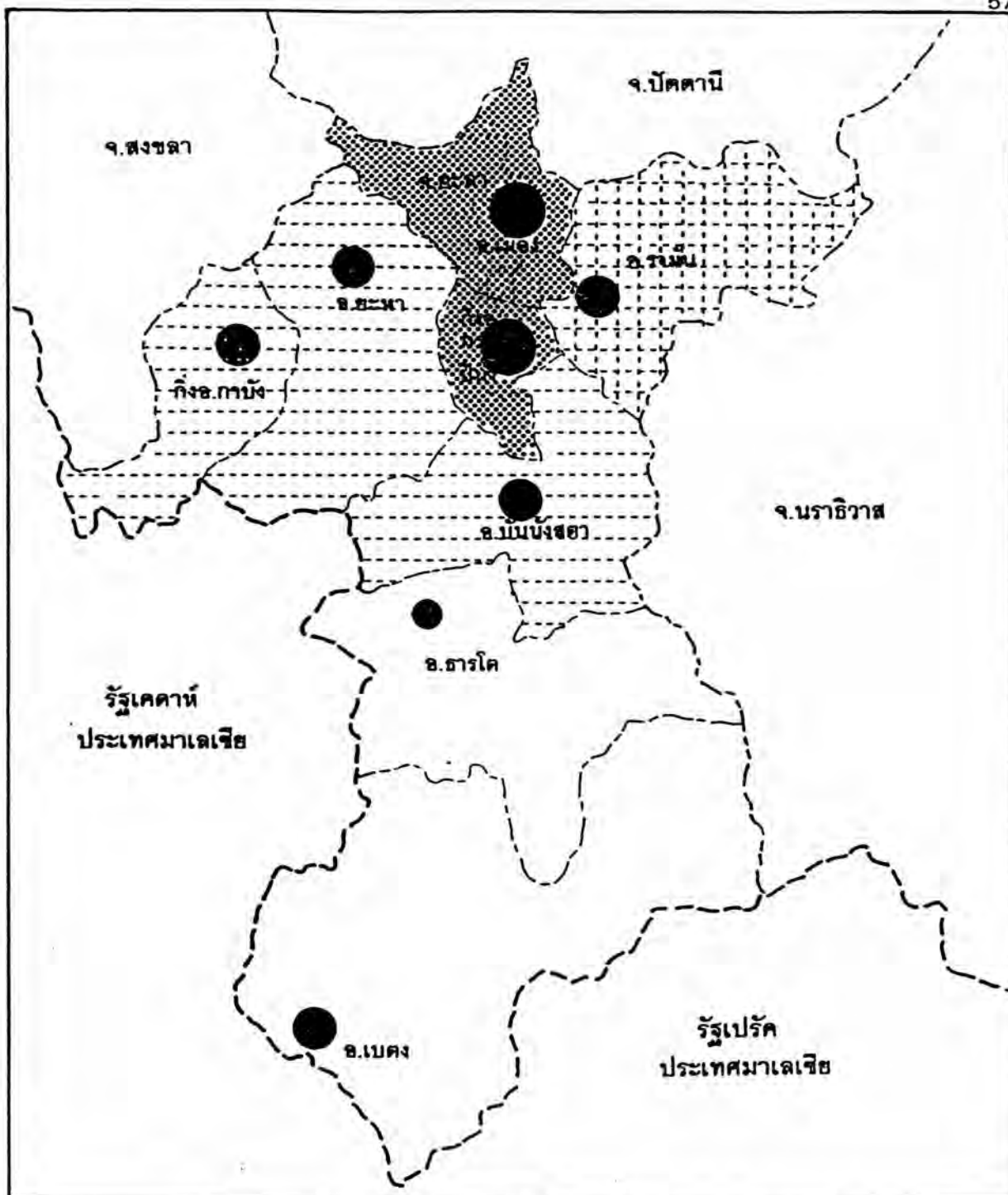
ตารางที่ 3.9 แสดงจำนวนประชากร ความหนาแน่นและการเปลี่ยนแปลงประชากรรายอำเภอของจังหวัดยะลา ช่วงปี พ.ศ.2533 - 2538

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2533		พ.ศ. 2538		จำนวนที่ เปลี่ยนแปลง	อัตราการ เติบโตปี (%)
		ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)		
อ.เมือง + กิ่งอ.กรงปินัง *	449.003	155,757	347	169,225	377	13,468	1.73
อ.เบตง	1328.001	42,928	32	51,906	39	8,978	4.18
อ.ธารโต	648.009	14,344	22	18,083	28	3,739	5.21
อ.ยะหา + กิ่งอ.กาบัง **	951.001	49,312	52	56,624	60	7,312	2.97
อ.บันนังสตา	629.013	37,591	60	44,777	71	7,186	3.82
อ.รามัน	516.051	73,522	142	79,954	155	6,432	1.75
จังหวัดยะลา	4,521.078	373,454	83	420,569	93	47,115	2.52

หมายเหตุ : * เป็นอำเภอที่จัดตั้งในปีพ.ศ.2537

** เป็นอำเภอที่จัดตั้งในปีพ.ศ. 2538

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดง ขนาดและความหนาแน่นของประชากรรายอำเภอ ปีพ.ศ.2538

สัญลักษณ์

ขนาดประชากร(คน)

- > 80,000
- 20,001 - 80,000
- 0 - 20,000

ความหนาแน่น(คน/ตร.กม.)

- > 250
- 151 - 250
- 51 - 150
- 0 - 50

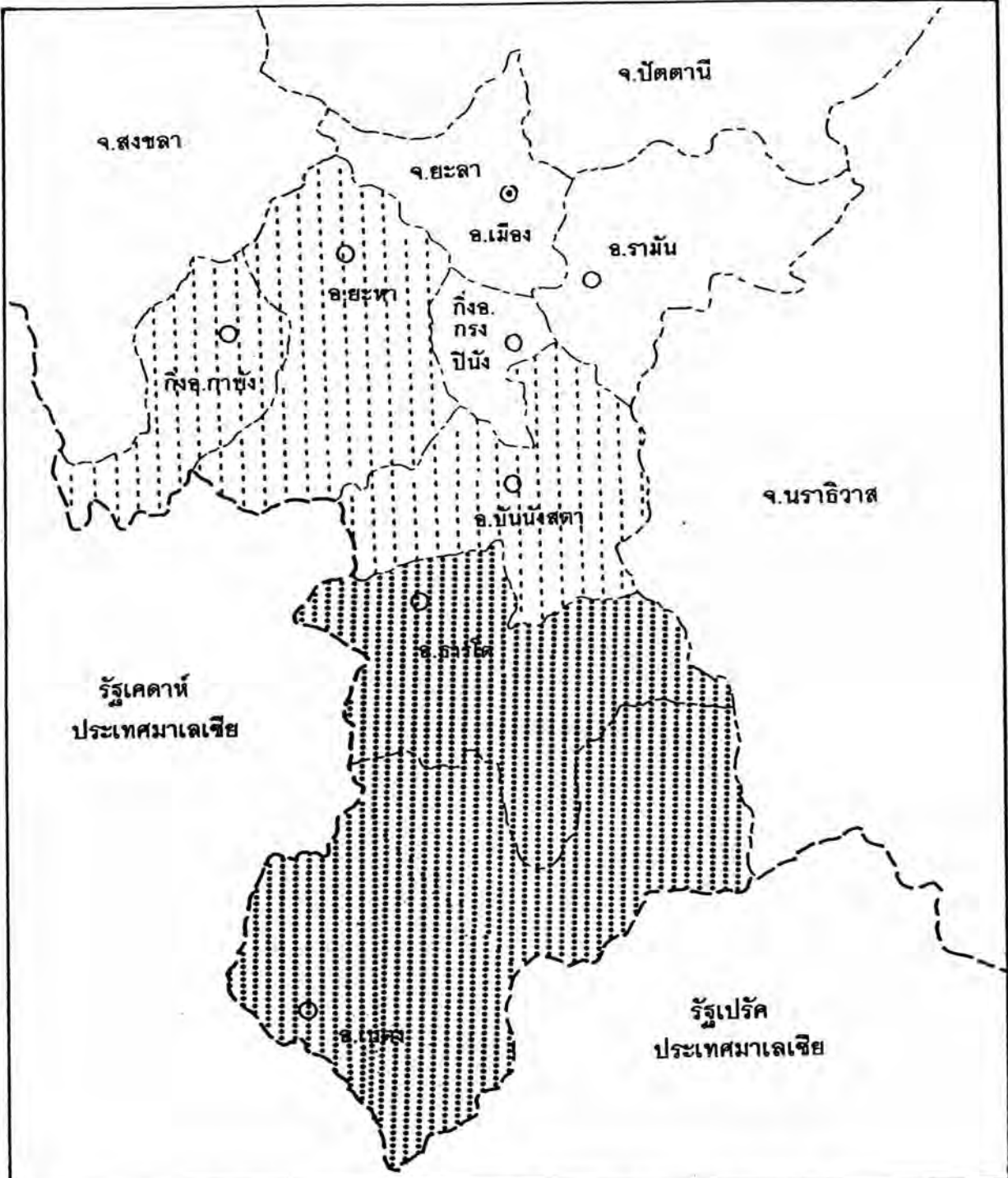

แผนที่ 3.9

มาตราส่วน

0 5 10 20 Km.

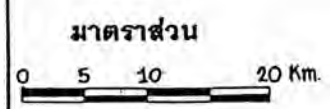

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดง การเปลี่ยนแปลงประชากรรายอำเภอ พ.ศ. 2533 - 2538

สัญลักษณ์

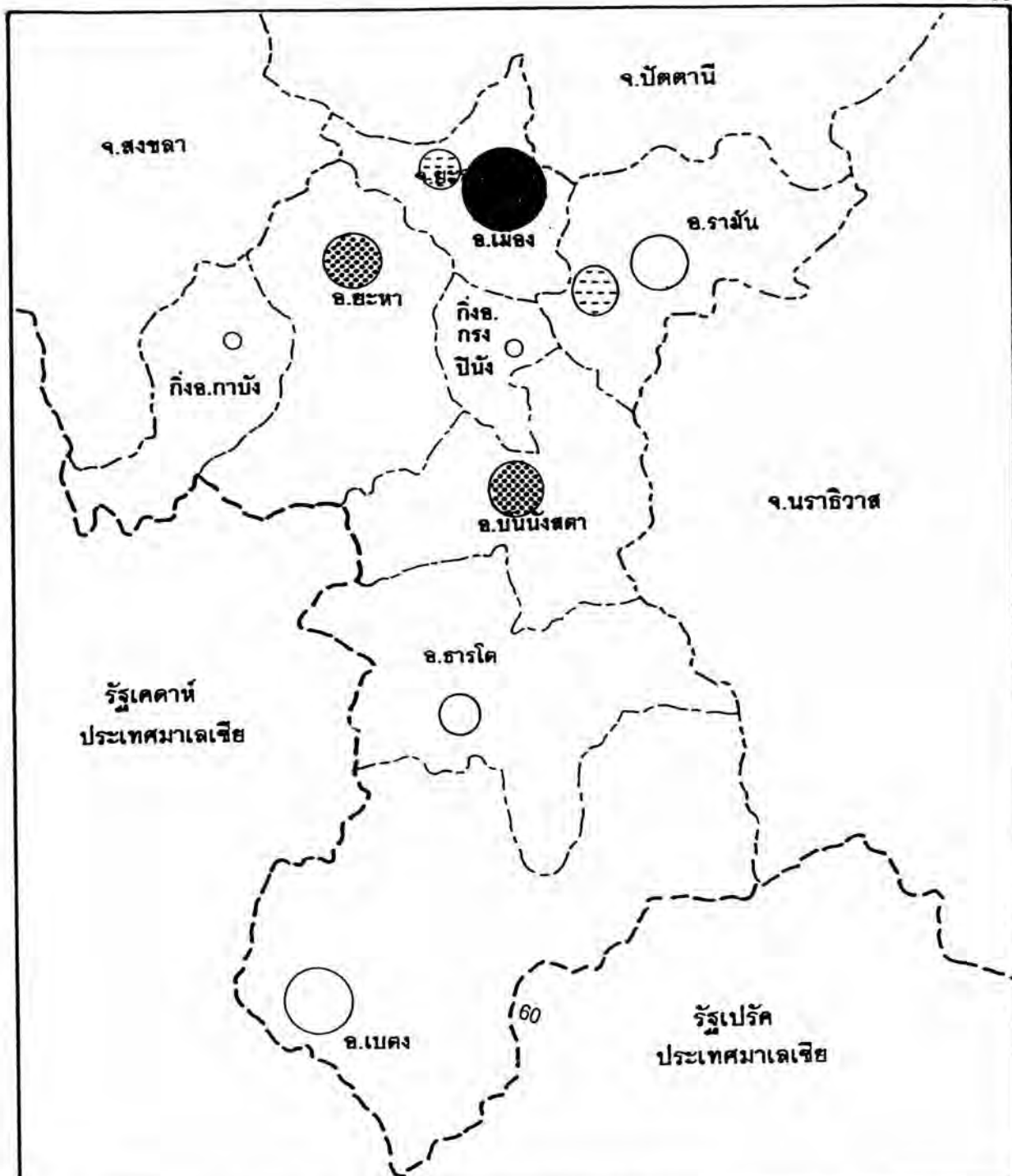
การเปลี่ยนแปลงประชากร(%)	
	0 - 2
	2 - 4
	4 - 6

ตารางที่ 3.10 แสดงจำนวนประชากร ความหนาแน่นและการเปลี่ยนแปลงของประชากรเมืองจังหวัดยะลา ช่วงปี พ.ศ.2533 - 2538

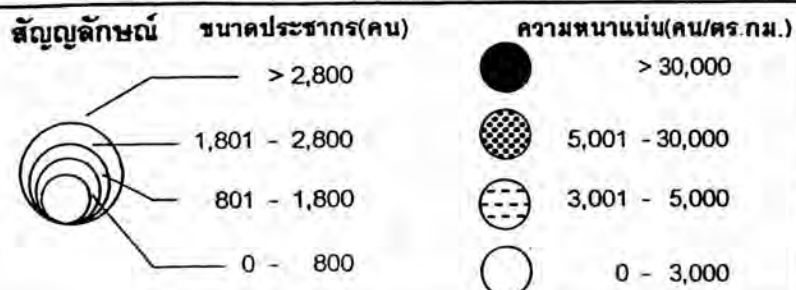
เขตการปกครอง	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2533		พ.ศ. 2538		จำนวนที่ เปลี่ยนแปลง (คน)	อัตราการ เติบโตปี (%)
		ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)		
อ.เมืองยะลา							
เทศบาลนครยะลา	18.998	70,583	3,715	74,759	3,935	4,176	1.18
สุขาภิบาลลำใหม่	1.000	731	731	945	945	214	5.85
อ.เบตง							
เทศบาลตำบลเบตง	78.000	20,632	265	24,825	318	4,193	4.06
อ.รามัน							
สุขาภิบาลกยอเกาะ	8.240	4,672	567	4,559	553	-113	-0.48
สุขาภิบาลโกตาบารู	2.500	3,298	1,319	3,499	1,400	201	1.22
อ.ธารโต							
สุขาภิบาลคอกช้าง	2.160	1,258	582	1,395	646	137	2.18
อ.บันนังสตา							
สุขาภิบาลบันนังสตา	1.500	2,454	1,636	3,795	2,530	1,341	10.93
อ.ยะหา							
สุขาภิบาลยะหา	1.890	3,611	1,911	4,065	2,151	454	2.51
จังหวัดยะลา	114.288	107,239	938	117,842	1,031	10,603	1.98

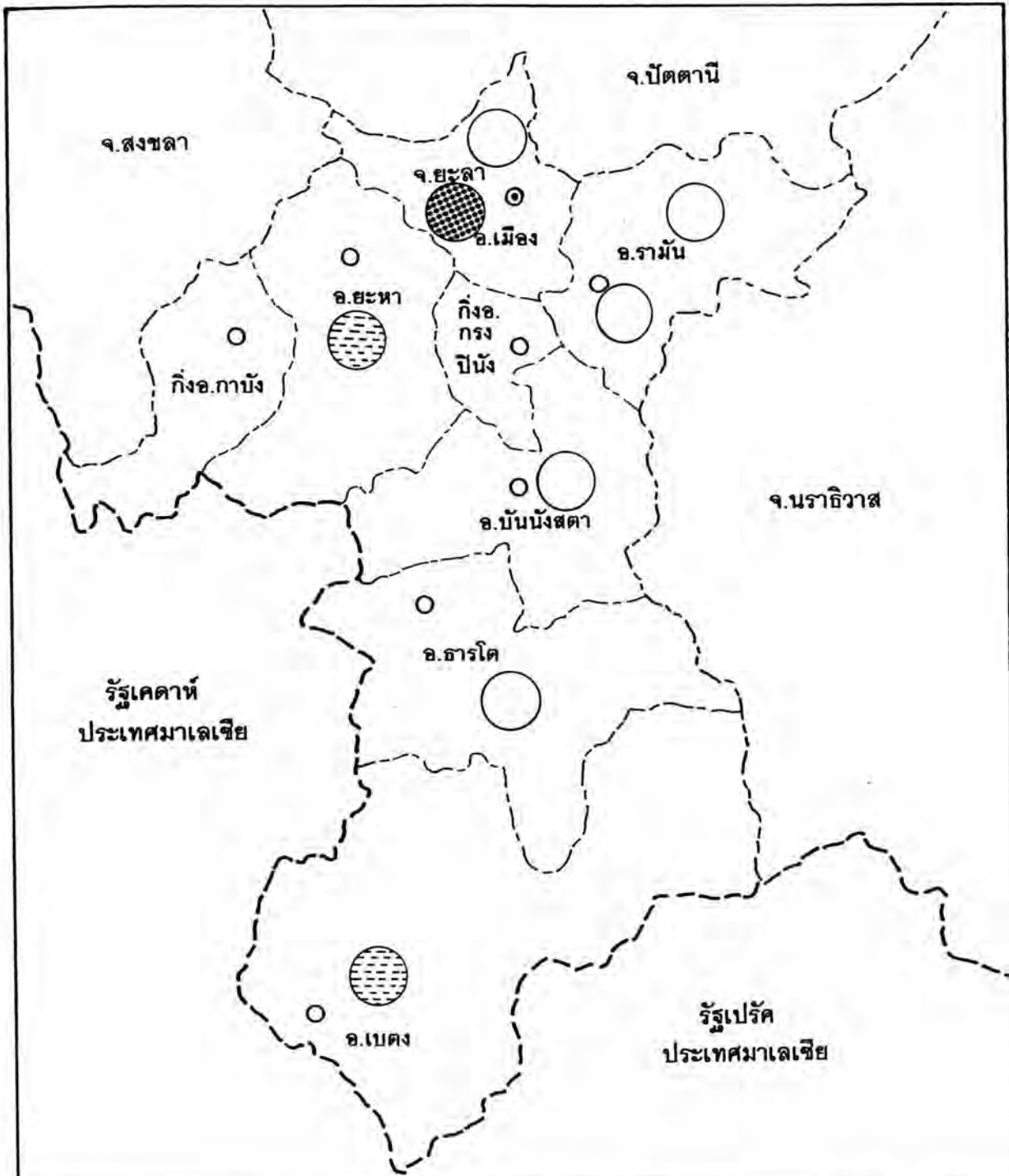
ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดง ขนาดและความหนาแน่นของประชากรเมือง ปีพ.ศ. 2538

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดง การเปลี่ยนแปลงประชากรเมือง พ.ศ. 2533 - 2538

สัญลักษณ์

การเปลี่ยนแปลงประชากร (%)

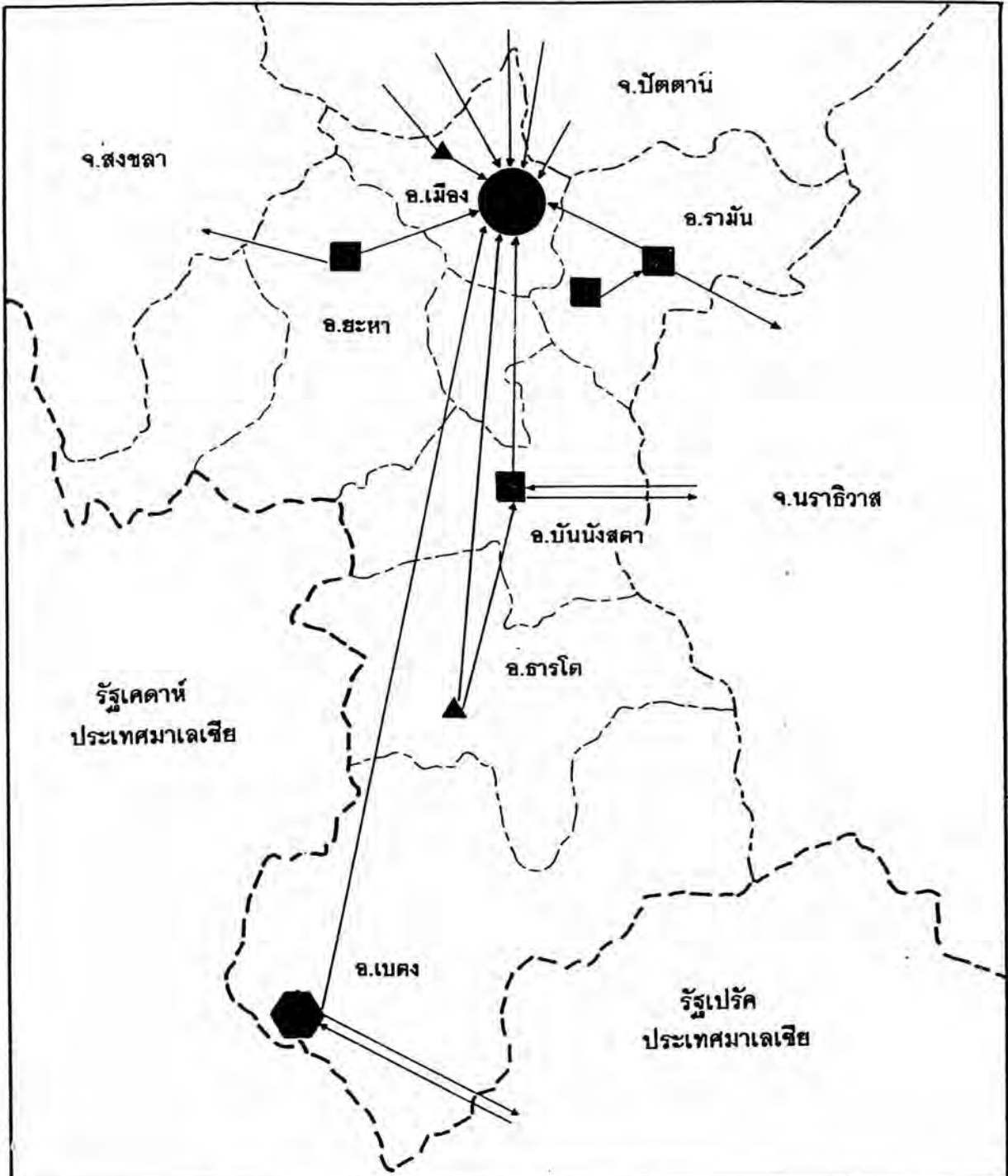
- น้อยกว่า 2.5
- 2.5 - 5.0
- 5.0 - 10.0

N แผนที่ 3.12

มาตราส่วน

0 5 10 20 Km.

แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลเบตง

แสดง ลำดับความสำคัญของชุมชนและทิศทางกรบริการชุมชน จังหวัดยะลา

- ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1 ■ ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 3
- ⬢ ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 2 ▲ ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 4

3.10 สภาพปัญหา

จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีปัญหาล้ายคลึงกับจังหวัดชายแดนภาคใต้อื่นๆ คือจากการที่มีลักษณะภูมิประเทศที่ยื่นเข้าไปในมาเลเซียและประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม รองลงมาคือไทยเชื้อสายจีน ซึ่งคล้ายคลึงกับมาเลเซีย และมีการติดต่อไปมาหาสู่กับมาเลเซียตลอดมา จึงทำให้เกิดปัญหาการถือสองสัญชาติ การลักลอบเข้าเมือง และยังมีปัญหาจากกลุ่มโจรก่อการร้ายที่ใช้ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงและป่าทึบ เหมาะแก่การต่อสู้อย่างแนบชิด การก่อการร้ายในพื้นที่นี้เป็นปัญหาหลักของพื้นที่นี้ ความขัดแย้งมีโครงสร้างที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์และการเมืองการปกครอง จากข้อมูลของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ปีพ.ศ. 3537 พอสรุปได้ดังนี้

1) ปัญหาทางสังคม สภาพสังคมซึ่งแตกต่างจากสังคมส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ความรู้สึกแบ่งแยกจากกลุ่มส่วนใหญ่ของประเทศ มีตัวการ 5 ประการ คือ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ประเพณี ความรู้สึกสำนึกของความเป็นกลุ่มการมีชาติพันธุ์เชื้อสายมาจากมาเลเซีย

การมีกลุ่มชาติพันธุ์สืบเชื้อสายมาจากมาเลเซีย การใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาพูด ส่วนภาษาพูดที่มาจากมาเลเซีย ใช้เรียกว่าภาษามลายูกลาง ซึ่งภาษาทั้งสองอยู่ในตระกูลภาษามลายูโพลินีเซียน (Malayo Polynesian) สาขาตะวันตกหรืออินโดนีเซีย ประชากรยังคงยึดมั่นต่อภาษามลายูของตน เนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้กันมาแต่โบราณและฝังลึกในจิตใจ ทำให้มีความรู้สึกเหมือนเป็นพวกเดียวกัน และพูดภาษาไทยไม่ได้ เป็นการสร้างความลำบากในการสร้างความเข้าใจระหว่างประชากรกับรัฐ

การมีสังคมมุสลิมเหมือนกับมาเลเซีย คือ สังคมที่ยึดประเพณีเป็นหลัก โดยประเพณีของมุสลิมมีรากฐานมาจากศาสนาอิสลาม สังคมที่อยู่ภายใต้ประเพณีนี้จะถือว่าเป็นข้อกำหนดของสังคมที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและเป็นมรดกตกทอด ชีวิตในสังคมจะยึดมั่นอยู่กับอดีตไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง ทำให้ประชากรมีความรู้สึกไม่ผูกพันกับไทย

2) ปัญหาทางเศรษฐกิจ เดิมชาวไทยมุสลิมเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ขณะที่ชนชาติอื่น เช่น ชาวไทยเชื้อสายจีน เข้ามาทีหลังกลับมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า ปัญหาความยากจนก่อให้เกิดความรู้สึกเปรียบเทียบ ความรู้สึกไม่เป็นธรรม และมุสลิมในมาเลเซียมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่า เป็นปัจจัยชักจูงให้หลงเชื่อคำโฆษณาของกลุ่มการเมืองเพื่อต่อต้านรัฐบาลได้ง่าย

3) การเมือง ศาสนาอิสลามเป็นธรรมเนียมสูงสุดของชีวิตทั้งในโลกและทางจิตวิญญาณ เพราะอิสลามทางการเมือง หมายถึงหลักการที่นำไปสู่ระบอบสันติธรรมเพื่อสันติสุขและความยุติธรรมของมวลมนุษยชาติ สรรพสิ่งทั้งมวลอยู่บนพื้นฐานของเอกภาพของอัลลอฮ์อิสลาม จึงเป็นทั้งอุดมการเป้าหมาย และความเป็นเชื้อชาติใด ๆ มุสลิมทั้งหมดคือพี่น้องกัน อาจเกิดแนวความคิดในการร่วมรัฐอิสลาม เป็นประการหนึ่งที่เป็นสาเหตุขัดแย้งกับรัฐไทย ซึ่งถือเอาศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ

4) ปัญหาความไม่สงบ ในอดีตมีขบวนการโจรจีนคอมมิวนิสต์(จคม.) ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ซึ่งยุติบทบาทลงแล้วยังคงเหลือแต่ขบวนการโจรก่อการร้าย(ขจก.) ที่ประสงค์จะปลดแอกการปกครองของรัฐบาล โดยมุ่งหมายจะรวมเอาภูมิภาคจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าด้วยกัน และสถาปนาเป็นสาธารณรัฐปัตตานี การใช้ความรุนแรงยังคงมีต่อไป ตราบใดที่แนวทางสันติหรือแนวทางการเมืองยังไม่มีน้ำหนักเพียงพอ ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และส่งผลต่อความมั่นคงของชาติ

5) ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา เป็นพื้นฐานความไม่เข้าใจ ความหวาดระแวงต่ออำนาจของรัฐในทางลบที่สะสมมานาน รวมทั้งความรู้สึกแตกต่างด้านศาสนาและวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งกันทางสังคม ซึ่งอาจเป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่สถานการณ์ของผู้ไม่หวังดี ซึ่งการดำเนินการของรัฐทำได้ผลในระดับหนึ่งเท่านั้น ยังไม่ถึงระดับที่จะสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงในสังคม ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ปัญหาโสเภณี การพนัน การลักลอบขนสินค้าหนีภาษี เป็นต้น

3.11 บทบาทของจังหวัดยะลา

จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย มีลักษณะภูมิประเทศ 2 ส่วน คือ พื้นที่ตอนบนของจังหวัดส่วนใหญ่เป็นที่ราบ และเป็นที่ตั้งของตัวเมืองจังหวัดมีการเชื่อมโยงของโครงข่ายการคมนาคมที่สะดวกกว่าพื้นที่ตอนล่าง โดยมีการคมนาคมทางรถยนต์ ทางรถไฟเชื่อมโยงพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง ส่วนพื้นที่ตอนล่าง เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง มีการคมนาคมโดยทางรถยนต์ที่สะดวกเพียงทางเดียวและมีการคมนาคมที่เชื่อมโยงกับมาเลเซียด้วย ซึ่งมีความสะดวกมากกว่า

ลักษณะประชากรของจังหวัดยะลา มีจำนวนประชากรจัดอยู่ในอันดับที่ 9 ของภาคใต้และจัดอยู่ในอันดับที่ 4 ของจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีอำเภอเมืองยะลาเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากร

มากที่สุด ส่วนอำเภอเบตงมีจำนวนประชากรอยู่ในอันดับที่ 4 ของจังหวัด และมีความหนาแน่นน้อยกว่า กับ 39 คน/ตารางกิโลเมตร ส่วนประชากรเมืองของจังหวัดยะลา ชุมชนเมืองที่มีประชากรเมืองมากที่สุด คือ ชุมชนเทศบาลนครยะลาโดยมีความหนาแน่นเท่ากับ 3,935 คน/ตารางกิโลเมตร และชุมชนเทศบาล ตำบลเบตงเป็นชุมชนที่มีความหนาแน่นน้อยที่สุดเท่ากับ 318 คน/ตารางกิโลเมตร

นอกจากนี้ยังความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม เชื้อชาติ คือ ประชาชนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลาม รองลงมาคือ ศาสนาพุทธ ซึ่งมีทั้งคนไทยและคนไทยเชื้อสายจีน ศาสนาเป็นปัจจัยสังคมที่สำคัญในการกำหนด รูปแบบ และวิถีชีวิตของประชาชน ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งมีศาสนาอิสลาม และชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่นี้ และปฏิบัติอย่างเคร่งครัดทั้งสองกลุ่ม ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะมีความเหมือนกันชุมชนมาเลเซียด้วย

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมอยู่ในอันดับที่ 9 ของภาคใต้และมีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของภาคใต้ โดยมีสัดส่วนภาคบริการสูงสุด รองลงมาคือ ภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม สาขาที่มีมูลค่ามากที่สุดคือ สาขาการบริการ รองลงมาคือ สาขาค้าส่ง และค้าปลีกและสาขาบริการ และมีสาขาการบริการเป็นสาขาที่เป็นฐานเศรษฐกิจของจังหวัด(Location Quotient) รองลงมาคือสาขาบริการและสาขาการบริหารราชการ

สรุป จังหวัดยะลาเป็นจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ เมื่อเทียบกับภาคใต้ เป็นจังหวัดชายแดนที่ติดกับมาเลเซีย โดยมีตัวเมืองจังหวัด ซึ่งมีเทศบาลนครยะลาเป็นศูนย์กลางการบริหาร การปกครองของจังหวัดยะลา อยู่ทางตอนบนของจังหวัด ในขณะที่เทศบาลตำบลเบตงตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดและมีการคมนาคมที่ไม่สะดวกในการติดต่อกับตัวเมืองจังหวัด เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูง ทำให้เมืองมีลักษณะเป็นเมืองเดี่ยว เป็นชุมชนเมืองขนาดเล็ก นอกจากเป็นเมืองที่มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางระดับอำเภอแล้วยังเมืองที่ได้รับบทบาทเป็นเมืองชายแดน โดยมีชายแดนติดกับมาเลเซีย ดังนั้นความสัมพันธ์กับมาเลเซียจึงมีผลต่อการเจริญเติบโตของเทศบาลตำบลเบตง

3.12 เปรียบเทียบเมืองชายแดนภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันประกอบด้วย จังหวัดสงขลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส จังหวัดสตูล และจังหวัดยะลา ซึ่งต่างก็มีพื้นที่บริเวณหนึ่งติดกับชายแดนมาเลเซีย ยกเว้นจังหวัดปัตตานี เมืองชายแดนที่สำคัญ ได้แก่ เทศบาลตำบลสะเดา สุขาภิบาลป่าดงเบขาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

เทศบาลตำบลสุโขทัย เทศบาลตำบลสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย และเทศบาลตำบลเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา (แผนที่ 3.14) ซึ่งเทศบาลตำบลเบตงมีพื้นที่มากที่สุด ประมาณ 78 ตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ เทศบาลตำบลสะเดา เทศบาลตำบลสุโขทัย และสุขาภิบาลป่าดงเบขาร์ มีพื้นที่ประมาณ 47.066 , 22.5 และ 11.220 ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ

ลักษณะภูมิประเทศของเมืองชายแดน เทศบาลตำบลสะเดา สุขาภิบาลป่าดงเบขาร์และเทศบาลตำบลสุโขทัย มีลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ราบ ทำให้มีความสะดวกในการคมนาคม ส่วนเทศบาลตำบลเบตงมีลักษณะพื้นที่ที่เป็นที่ราบในหุบเขา มีลักษณะคล้ายแอ่งกระทะ มีลักษณะภูมิประเทศที่สวยงาม แต่พื้นที่ใกล้เคียงส่วนใหญ่มีลักษณะภูมิประเทศที่เป็นเขาสูง ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการคมนาคมกับพื้นที่อื่น ๆ (แผนที่ 3.15)

โครงข่ายการคมนาคมของเมืองชายแดน(แผนที่ 3.16) มีดังนี้

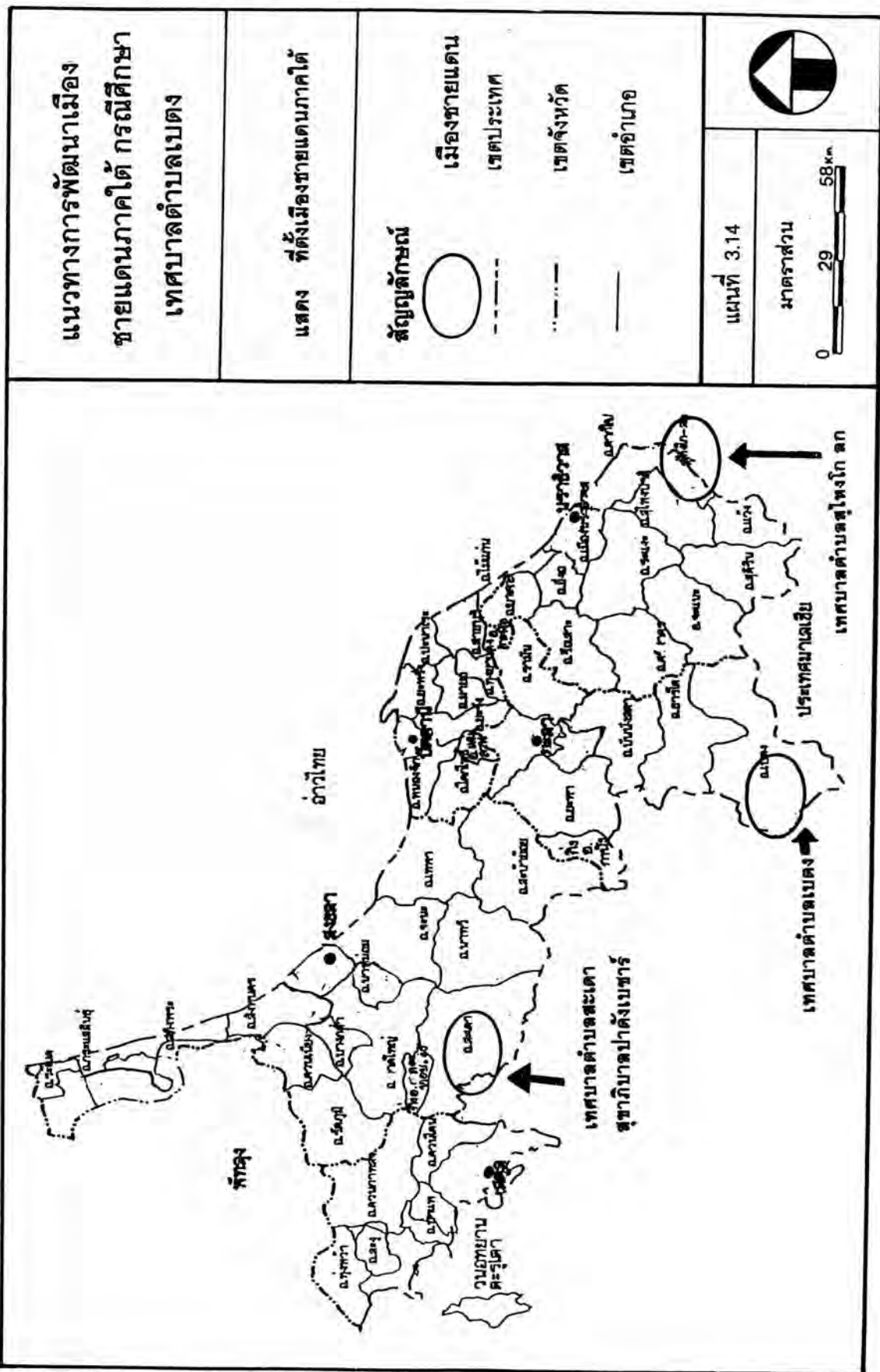
เทศบาลตำบลสะเดา มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) เชื่อมต่อไปยังอำเภอหาดใหญ่ ทางหลวงหมายเลข 42 เชื่อมไปยังอำเภอนาทวี ทางหลวงหมายเลข 4054 เชื่อมไปยังสุขาภิบาลป่าดงเบขาร์ และเชื่อมต่อไปยังทางหลวงหมายเลข 1 ของประเทศมาเลเซีย

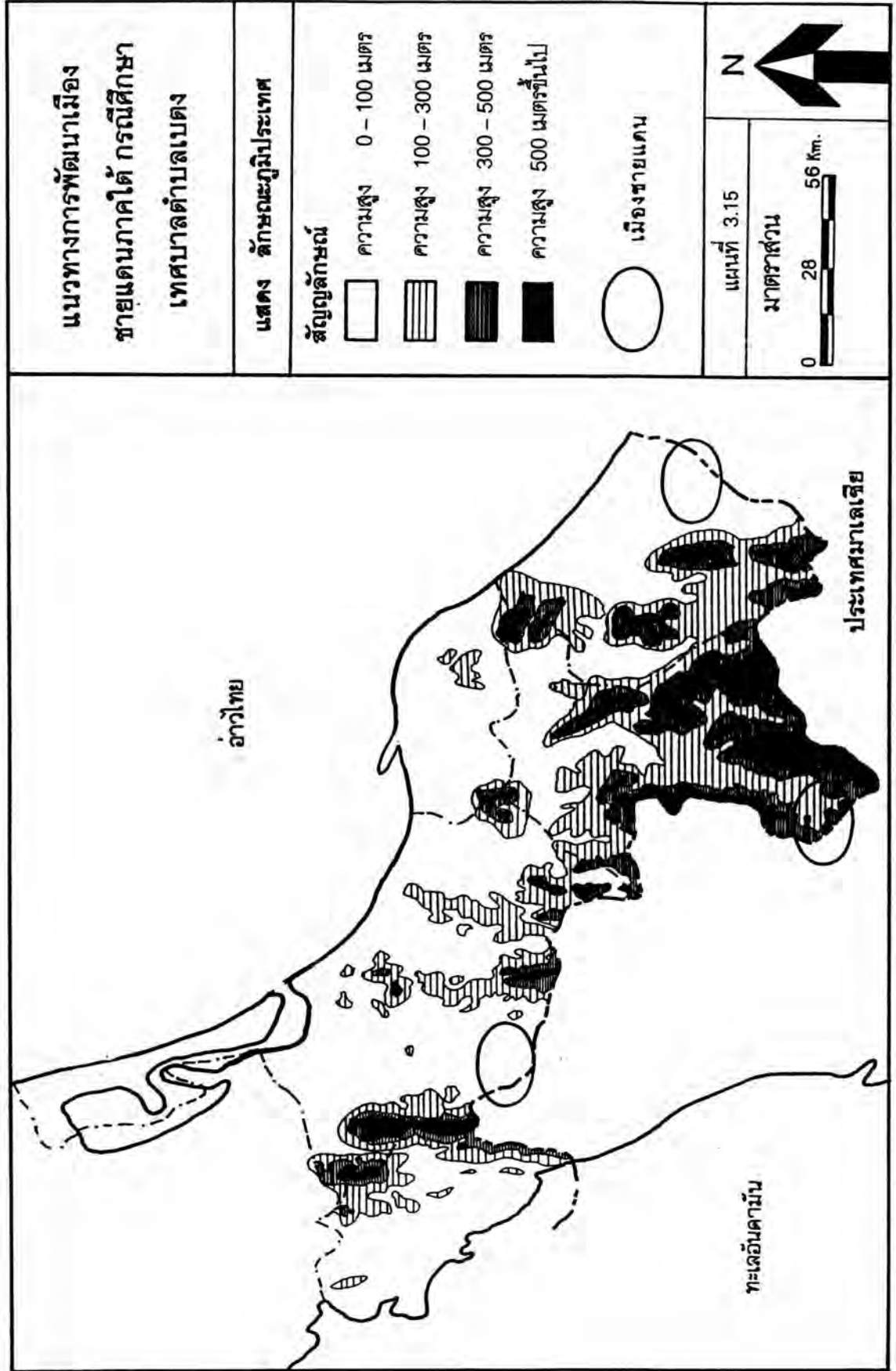
สุขาภิบาลป่าดงเบขาร์ มีทางหลวงหมายเลข 4054 เชื่อมไปยังเทศบาลตำบลสะเดาและเชื่อมกับทางหลวงหมายเลข 7 ของมาเลเซีย และมีเส้นทางรถไฟผ่านไปยังประเทศมาเลเซีย

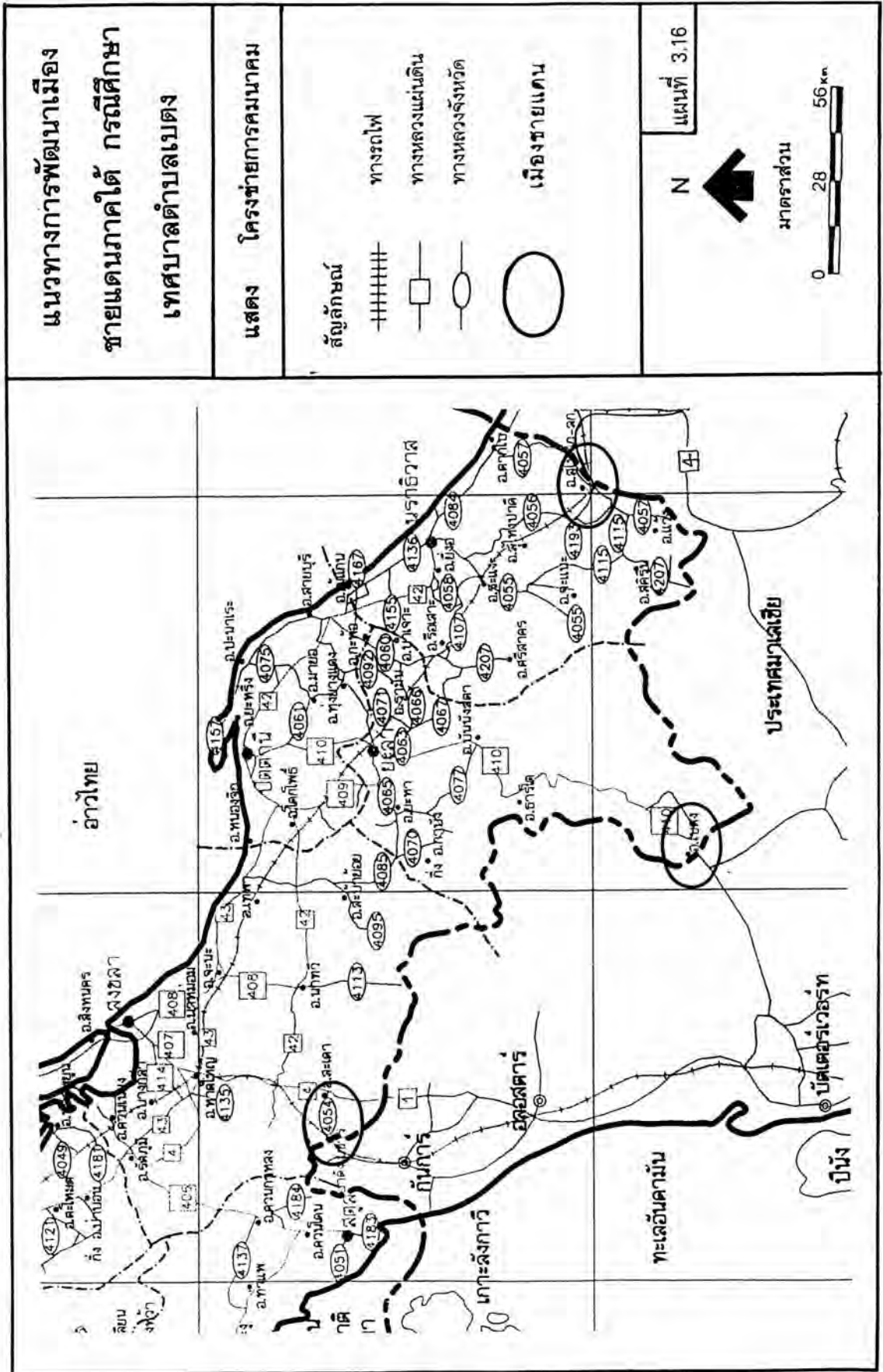
เทศบาลตำบลสุโขทัย มีทางหลวงหมายเลข 4056 เชื่อมทางหลวงหมายเลข 42 ไปยังตัวเมืองสุโขทัย และยังมีทางหลวงสายอื่น ๆ ที่เชื่อมกับเมืองใกล้เคียง และยังเชื่อมกับทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4 ของมาเลเซีย นอกจากนี้ยังมีเส้นทางรถไฟผ่านไปยังประเทศมาเลเซีย

เทศบาลตำบลเบตง มีทางหลวงหมายเลข 410 เชื่อมกับตัวเมืองจังหวัดยะลา และไม่มีเส้นทางรถไฟผ่าน จะเห็นได้ว่า เมืองชายแดนอื่น ๆ มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกกว่าเมืองเบตง และยังเอื้ออำนวยต่อการขนส่งสินค้าอีกด้วย

จากตารางที่ 3.11 และแผนภูมิที่ 3.2 ในปี พ.ศ. 2537 มีจำนวนมูลค่าการส่งออกทางด้านป่าดงเบขาร์มากที่สุด เท่ากับ 13,716 ล้านบาท รองลงมาคือ ด้านสะเดา เท่ากับ 6,459 ล้านบาท ทั้งสองด้านอยู่บริเวณใกล้เคียงกัน จะเห็นได้ว่า มีบทบาทในการส่งออก ด้านเบตงและด้านสุโขทัย

โลก มีมูลค่าการส่งออกน้อย เท่ากับ 721 และ 366 ล้านบาทตามลำดับ ส่วนอัตราการเติบโตของมูลค่าสินค้าออกแต่ละด้านในช่วง พ.ศ. 2534-2537 พบว่า ด้านเบตงมีอัตราการเติบโตสูงสุด เท่ากับ ร้อยละ 41.8 รองลงมาคือ ด้านปาดังเบซาร์ ด้านสะเดา และด้านสุโขทัยโลก เท่ากับ ร้อยละ 11.8 , 10.5 และ 2.2 ตามลำดับ

จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาจากด้านต่าง ๆ (ตารางที่ 3.12 และ แผนภูมิที่ 3.3) จะเห็นได้ว่า ด้านตรวจคนเข้าเมืองสะเดามีจำนวนนักท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านตรวจคนเข้าเมืองปาดังเบซาร์ ด้านตรวจคนเข้าเมืองสุโขทัยโลก และด้านตรวจคนเข้าเมืองเบตง ตามลำดับ และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซีย นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังเมืองสะเดา เมืองปาดังเบซาร์ และเมืองสุโขทัยโลก นอกจากจะมาเที่ยวตามแหล่งบันเทิงเจริญต่าง ๆ แล้ว ยังมาจับจ่ายซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก ส่วนนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังเมืองเบตงซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุด นอกจากมีแหล่งบันเทิงเจริญที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวแล้ว ยังมีการปรุงอาหารและสินค้าเกษตรที่มีลักษณะเฉพาะอีกด้วย

ลักษณะประชากรของเมืองชายแดน (ตารางที่ 3.13 และ แผนภูมิที่ 3.4) ในปี พ.ศ. 2538 เทศบาลตำบลสุโขทัยโลกมีจำนวนประชากรมากที่สุด เท่ากับ 36,225 คน รองลงมาคือ เทศบาลตำบลเบตง เท่ากับ 24,825 คน เทศบาลตำบลสะเดา และสุขาภิบาลปาดังเบซาร์ ตามลำดับ ส่วนอัตราการเติบโตของประชากรเมืองชายแดน ช่วงปี พ.ศ. 2533-2538 พบว่า เทศบาลตำบลสะเดามีอัตราการเติบโตมากที่สุด เท่ากับร้อยละ 6.05 รองลงมาคือ เทศบาลตำบลเบตง เท่ากับร้อยละ 4.06 สุขาภิบาลปาดังเบซาร์ และเทศบาลตำบลสุโขทัยโลก ตามลำดับ

การนับถือศาสนาของประชากรเมืองชายแดน เทศบาลตำบลสะเดา สุขาภิบาลปาดังเบซาร์ และเทศบาลตำบลสุโขทัยโลก มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณร้อยละ 70 ส่วนเทศบาลตำบลเบตงมีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 45 รองลงมาคือ ประชากรที่มีเชื้อสายจีนประมาณร้อยละ 43 ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของเมืองนี้

จากข้อมูลของโครงการศึกษาแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนภาคใต้ ได้จัดระบบชุมชนเมืองจำแนกตามลักษณะความเป็นศูนย์กลางและบทบาทหลักของชุมชนเมืองชายแดนดังนี้ เมืองสะเดา เป็นเมืองชายแดนที่มีบทบาทด้านการบริหารและการบริการ เมืองปาดังเบซาร์ เป็นเมืองชายแดน มีบทบาทด้านการค้าและการท่องเที่ยว เมืองสุโขทัยโลก มีบทบาทด้านการท่องเที่ยวและการค้าชายแดน เมืองเบตง มีบทบาทเป็นเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน (แผนที่ 3.17) และได้ศึกษาศักยภาพของเมืองชายแดนดังนี้ เมืองสะเดา-ปาดังเบซาร์ เป็นเมืองการค้าและการบริการชายแดน

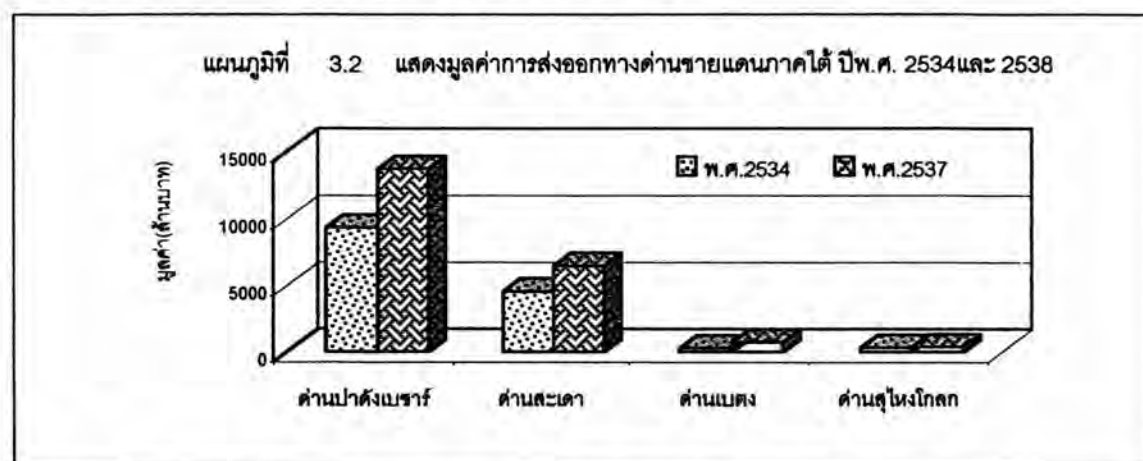
บริการการขนส่งและจุดพักรถสินค้า เมืองสุโขทัย เป็นเมืองการค้าชายแดนที่มีบทบาทบริการท่องเที่ยว เมืองเบตง มีศักยภาพการพัฒนาเป็น Resort town และเป็นเมืองการค้าชายแดน

สรุป เทศบาลตำบลเบตงเป็นเมืองชายแดน เมื่อเปรียบเทียบกับเมืองชายแดนอื่น ๆ ได้แก่ เทศบาลตำบลสะเตา สุขาภิบาลป่าดงเบขาร์ และเทศบาลตำบลสุโขทัยแล้ว จะเห็นได้ว่า เมืองเบตง มีโครงข่ายการคมนาคมที่ด้อยกว่าเมืองชายแดนอื่น ๆ และมีลักษณะทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าเมืองชายแดนอื่น ๆ เช่นกัน แต่เนื่องจากมีความได้เปรียบทางลักษณะภูมิประเทศ คือ มีลักษณะภูมิประเทศที่สวยงาม และมีลักษณะสังคมวัฒนธรรม คือ ชาวไทยมุสลิมและกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งกลุ่มหลังมีลักษณะที่เด่นของเมืองนี้ และยังมี การปรุงอาหารและสินค้าเกษตรที่มีลักษณะเฉพาะอีกด้วย ซึ่งเมืองชายแดนอื่น ๆ ส่วนใหญ่จะมีแหล่งบันเทิงเจริญเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย มีอันทำให้มีลักษณะเฉพาะและทำให้ความแตกต่างจากเมืองชายแดนอื่น ๆ

ตารางที่ 3.11 แสดงมูลค่าการส่งออกชายแดนภาคใต้ช่วง ปี พ.ศ. 2534 - 2537

สินค้าส่งออกทาง	พ.ศ.2534	พ.ศ.2537	อัตราการเติบโต พ.ศ.2534-2537
	ล้านบาท	ล้านบาท	
ด้านปาดังเบซาร์	9,321	13,716	47.2
ด้านสะเดา	4,548	6,459	42.0
ด้านเบตง	270	721	167.0
ด้านสุโงโลก	337	366	8.6

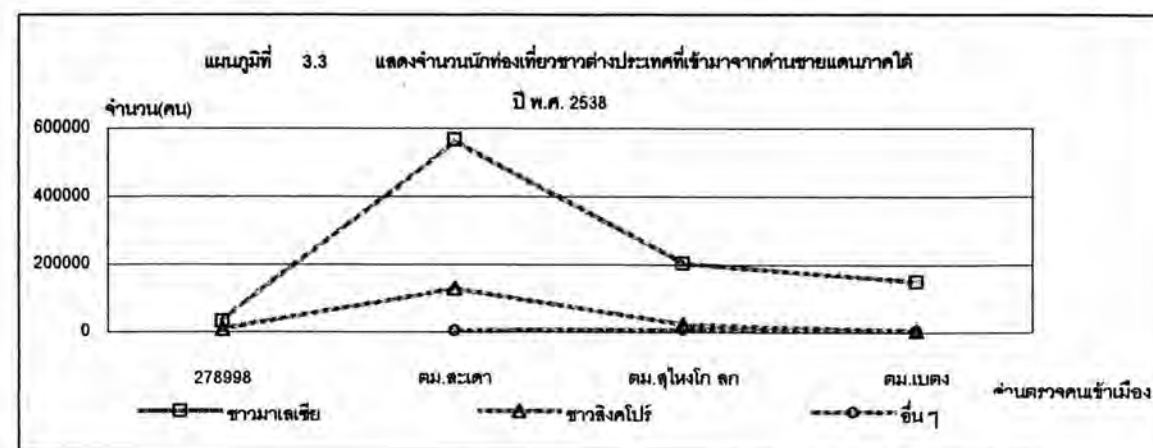
ที่มา: โครงการศึกษาแผนแม่บทเพื่อพัฒนาพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตารางที่ 3.12 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้ามาจากด้านชายแดนภาคใต้ ปี พ.ศ. 2538

ด้านตรวจคนเข้าเมือง	ชาวมาเลเซีย	ชาวสิงคโปร์	อื่นๆ	รวม
ตม.ปาดังเบซาร์	278,998	32,587	6,900	318,485
ตม.สะเดา	566,058	129,078	3,930	699,066
ตม.สุโงโลก	204,578	22,490	7,381	234,449
ตม.เบตง	149,943	3,362	3,146	156,451

ที่มา : รายงานประจำปี 2538 สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.13 แสดงจำนวนประชากร และการเปลี่ยนแปลงของประชากรเมืองชายแดนภาคใต้ ปี พ.ศ. 2533 - 2538

เขตการปกครอง	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2533		พ.ศ. 2538		จำนวนที่ เปลี่ยนแปลง (คน)	อัตราการ เติบโตปี (%)
		ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)	ประชากร (คน)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)		
อ.เมืองสะเตาะ							
เทศบาลตำบลสะเตาะ	47.066	11,454	243	14,920	317	3,466	6.05
สุขาภิบาลป่าดงเบขาร์	11.220	8,908	794	10,308	919	1,400	3.14
อ.สุโหงโกลก							
เทศบาลตำบลสุโหงโกลก	22.500	31,525	1,401	36,225	1,610	4,700	2.98
อ.เมืองยะลา							
เทศบาลตำบลเบตง	78.000	20,632	265	24,825	318	4,193	4.06

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงจำนวนประชากรเมืองชายแดน ปีพ.ศ. 2533และ2538

